

Att tala eller inte tala dialekt

Samtalsanalys av mötet mellan dialekttalare och icke-dialekttalare

Hanna Wiik

Pro gradu – avhandling

Nordiska språk, svenska som modersmål

Finska, finskugriska och nordiska institutionen

Humanistiska fakulteten

Helsingfors universitet

Handledare Beatrice Silén

Våren 2018

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistiska fakulteten		Laitos – Institution – Department Finska, finskugriska och nordiska institutionen
Tekijä – Författare – Author Hanna Wiik		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Att tala eller inte tala dialekt - Samtalsanalys av mötet mellan dialekttalare och icke-dialekttalare		
Oppiaine – Läroämne – Subject Nordiska språk, svenska som modersmål		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu	Aika – Datum – Month and year Mars 2018	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 60
<p>Tiivistelmä – Referat – Abstract</p> <p>Syftet med avhandlingen är att analysera vad som språkligt sker i mötet mellan dialekttalare och icke-dialekttalare, samt jämföra det med ett samtal med bara dialekttalare. Mitt material består av två 30 minuter långa samtal. I det första samtalet deltar tre informanter från Österbotten och en informant från Helsingfors, och i det andra samtalet deltar endast de tre samma informanterna från Österbotten. De känner varandra bra och har umgåtts mycket tidigare. Mitt mål är att inspelningssituationen ska vara så naturlig och äkta som möjligt. De talar om allt mellan himmel och jord, och överlag är båda samtalen väldigt avslappnade.</p> <p>Min metod är baserad på CA-metoden och är dessutom induktiv, vilket betyder att jag först efter att spelat in materialet väljer inriktning. Med utgångspunkt i materialet väljer jag att fokusera på tre olika forskningsfrågor. Den första lyder: På vilket sätt markeras (eller markeras inte) dialekten i samtalet med en icke-dialekttalande person närvarande? Markeras kodväxlingen alls i det andra samtalet? På vilket sätt i så fall? Jag vill ställa dessa frågor eftersom de visar om de dialekttalande informanterna på något sätt vill varna den icke-dialekttalande personen om att de kommer att tala dialekt. Resultatet visar att kodväxlingen inte markeras alls, med tvekan, skratt, pauser eller förekommer i samband med upprepning i det första samtalet, och på samma sätt i det andra samtalet med tillägget att dialekten ibland också markeras med snabbare tal. Överlag markeras kodväxlingen väldigt lite i båda samtalen, eftersom som det är den överlägset vanligaste kategorin i båda samtalen.</p> <p>Den andra forskningsfrågan som jag ställer är: I vilka situationer talar deltagarna dialekt? Genom att undersöka i vilka situationer deltagarna talar dialekt kan man se vad det är som får deltagarna att tala mera dialekt, också fast den icke-dialekttalande personen är närvarande. För att besvara denna fråga delar jag in samtalen i olika långa topiker. Resultaten visar att de topiker med flest dialektförekomster är negativt inriktade. Det kan handla om att någon klagar över något eller på något annat sätt uttrycker negativa åsikter. Det tyder alltså på att tendens till att dialekt och negativitet hänger ihop. När man låter det negativa skina igenom, kommer också det genuina, i det här fallet dialekten, fram.</p> <p>Ett annat resultat som denna avhandling visar är att det ofta förekommer mera dialekt då någon är mitt uppe i att berätta en (gärna rolig) historia. Man kommer upp i varv och glömmer att man inte "ska" tala dialekt.</p> <p>Den tredje och sista forskningsfrågan lyder: I vilketdera samtal förekommer det mera dialekt? Svaret på frågan är enkel: i det andra samtalet, då den icke-dialekttalande informanten inte är närvarande. Det visar att hans närvaro faktiskt verkar ha en skillnad i hur mycket de andra talar dialekt.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Dialekt, kodväxling, samtalsanalys, vardagliga samtal		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingfors universitets campusbibliotek		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

Innehåll

1. Inledning	5
1.1 Syfte.....	6
1.2 Disposition.....	7
2. Teoretisk bakgrund.....	7
2.1 Finlandssvenska dialekter.....	8
2.1.1 Dialekterna i Norra Österbotten	10
2.1.2 Helsingforssvenskan.....	11
2.1.3 Standardspråk och ”dialektlöshet”	13
2.2 Kodväxling.....	14
2.3 Tidigare forskning.....	16
3. Metod.....	18
4. Material.....	20
5. Analys	22
5.1 Markering av kodväxling	22
5.1.1 Markering av kodväxling i S1	22
5.1.1.1 Ingen markering alls	23
5.1.1.2 Markering med skratt	24
5.1.1.3 Markering med tvekan	25
5.1.1.4 Markering med paus	26
5.1.1.5 Upprepning	27
5.1.2 Markering av kodväxling i S2	30
5.1.2.1 Ingen markering alls	30
5.1.2.2 Markering med skratt	31
5.1.2.3 Markering med tvekan	32
5.1.2.4 Markering med paus	33
5.1.2.5 Upprepning	34
5.1.2.6 Markering med snabbare tal	36
5.2 I vilka situationer talar deltagarna dialekt?.....	37
5.2.1 I vilka situationer talar deltagarna dialekt i S1?.....	38

5.2.1.1 De korta topikerna	38
5.2.1.2 De långa topikerna	41
5.2.2 I vilka situationer talar deltagarna dialekt i S2?	44
5.2.2.1 De korta topikerna	44
5.2.2.2 De långa topikerna	48
5.3 I vilketdera samtal förekommer det mera dialekt?	53
6. Sammanfattning och diskussion.....	54
Litteraturlista.....	57

1. Inledning

Att tala innebär alltid att fatta beslut. Vem är min mottagare och vilka språk eller dialekter förstår den andra samtalsparten? Vilka ord eller uttryck passar sig i det här samtalet med just den här personen? Det här är frågor som vi omedvetet ställer oss varje gång vi öppnar munnen. Därför kan det vara knepigt att röra sig i sammanhang där alla andra eller någon talar lite annorlunda än man själv. Kommer de andra att förstå mig? Behöver jag på något sätt signalera till de andra att jag nu kommer att byta över till något annat?

Att finlandssvenskar tenderar att byta till finska så fort en finskspråkig stiger in i ett rum är ett välkänt faktum i Svenskfinland, men gäller samma sak när det handlar om dialekt och standardspråk? Är det så att vi, av hänsyn till andra, direkt byter om och börjar tala standardspråk, eller talar vi som vi alltid gjort, oavsett vem som är närvarande?

Dialekterna är kanske inte lika starka bland unga som de en gång varit, men det betyder inte att de inte längre finns. I Österbotten, östra Nyland, östra Åland och västra Åboland finns de starkast bevarade lokala dialekterna. De flesta som bor i dessa områden har tillgång till både den lokala dialekten och standardspråket, och växlar mellan dessa olika nivåer beroende på situation och samtalspartner. För att göra sig förstådd med någon som inte har dialekt som förstaspråk använder man inte de mest lokala dragen och går över till en mera utslätad version av dialekten (Ivars 2015:24.) Dialekten och standardspråket hör alltså till olika sammanhang, vilket man brukar benämna med termen *diglossi* (Thelander 1996:180). Detta kan alltså ha betydelse i mötet mellan dialekttalare och icke-dialektalare.

Idén till denna avhandling växte fram då jag för ett tag sedan hittade ett nytt kompisgäng där de allra flesta hade rötterna i Österbotten, och därmed också hade dialekt i bakfickan. Jag som kommer från Esbo och som är språkintresserad, tyckte att det var mycket fascinerande. När jag lärde känna dem talade de nästan inte alls dialekt med mig, så jag tänkte knappt på att de hade dialekt "som modersmål". Men ju bättre jag lärde känna dem, desto tydligare blev det. Jag upptäckte att när de pratade med mig talade de standardspråk, men så fort de vände sig till grannen forsade orden ur dem på sjungande

dialekt. Det de pratade med mig var alltså något annat än det de pratade med varandra. Jag insåg med andra ord att de kodväxlade mellan dialekt och standardspråk.

Jag anser det vara av allmänt intresse att forska i detta eftersom alla har varit i situationer då någon eller alla talat en annan dialekt än en själv. Det handlar egentligen om hur vi människor bemöter andra människor som talar lite eller mycket annorlunda än oss själva, vilket är väldigt grundläggande. Detta torde också vara ett tämligen outforskat område, vilket ytterligare tyder på att forskning behövs.

1.1 Syfte

Syftet med den här avhandlingen är att jämföra hur mycket dialekttalande personer talar dialekt när någon som inte har en dialektal bakgrund är närvarande, med hur samma personer talar när alla deltagare i samtalet har en dialektal bakgrund. Jag vill mera specifikt titta på hur dynamiken i samtalet ser ut när den icke-dialekttalande personen är med, samt hur ofta och i vilka situationer de dialekttalande talar dialekt. Mitt material består av två lika långa samtal. Det första samtalet består av tre dialektalande informanter från Österbotten och en informant från Helsingfors, och det andra samtalet består endast av de tre dialekttalandena. Min metod är induktiv, vilket betyder att jag låter mitt material, två halvtimmeslånga samtal, styra innehållet och inriktningen på avhandlingen. Detta beror på att jag vill gå in i materialet med ett öppet sinne och inte ha förutfattade meningar. Jag kommer att använda mig av följande forskningsfrågor som är valda med utgångspunkt i materialet:

1. På vilket sätt markeras (eller markeras inte) dialekten i samtalet med en icke-dialekttalande person närvarande? Markeras kodväxlingen alls i det andra samtalet? På vilket sätt i så fall?
2. I vilka situationer talar deltagarna dialekt?
3. I vilketdera samtal förekommer det mera dialekt?

Jag har valt att inrikta mig på dessa tre forskningsfrågor eftersom de säger något om vad som kan ske i mötet mellan dialekttalande och icke-dialekttalande personer. Om dialekten markeras i det första samtalet kan det betyda att deltagarna kanske på något

sätt vill varna den icke-dialekttalande personen att de kommer att tala dialekt. Genom att undersöka i vilka situationer deltagarna talar dialekt kan man se vad det är som får deltagarna att tala mera dialekt, också fast den icke-dialekttalande personen är närvarande. Genom att titta på i vilkettera samtal det förekommer mera dialekt kan man konkret jämföra båda samtalen och därmed få veta om den icke-dialekttalande personens närvaro i det första samtalet påverkar hur mycket de andra talar dialekt.

Eftersom denna avhandling endast behandlar två olika samtal med samma människor, är det inte möjligt att dra slutsatser om hur skillnaderna mellan samtal med och utan icke-dialekttalare alltid är. Denna avhandling vill snarare ge en fingervisning om hur det kan vara när dialekttalare möter icke-dialekttalare i samtal.

1.2 Disposition

Först ger jag en teoretisk ram kring de österbottniska dialekterna, Helsingforssvenskan, standardspråk och "dialektlöshet", samt begreppet kodväxling och den tidigare forskning som gjorts på området. Därefter går jag in på min metod, och i nästa kapitel presenterar jag mitt material. I det femte kapitlet analyserar jag det material som presenterades i det föregående kapitlet. Till sist kommer jag att avsluta med en sammanfattande diskussion.

2. Teoretisk bakgrund

I det här kapitlet kommer jag att ge en teoretisk ram för de finlandssvenska dialekterna, med fokus på dialekterna i Norra Österbotten och Helsingfors, samt redogöra för vad begreppet kodväxling är. Fokuseringen ligger på dialekterna i Norra Österbotten och Helsingfors eftersom det är de dialektala områden mina informanter kommer från. Därefter kommer jag att diskutera kring begreppen standardspråklighet och dialektlöshet, och till sist kommer jag att kort redogöra för tidigare forskning som tangerar mitt ämne.

2.1 Finlandssvenska dialekter

Vad är egentligen en dialekt? Ett traditionellt sätt att definiera dialekt är enligt Ivars (2015:13) "en geografiskt avgränsad underart eller varietet av ett språk". Vidare menar Ivars att ett annat, lite mera modernare synsätt, är att dialekt avser det gångbara kommunikationsspråket inom ett avgränsat geografiskt område. Det betyder alltså att en dialekt är ett antal språkliga drag som avviker från standardspråket. Om man räknar med att dialekterna är lokalt förankrade, får man ihop ca 80 stycken i Svenskfinland. Denna slutsats har *Ordbok över Finlands svenska folk mål* dragit, efter att ha räknat med alla landskommuner före kommunreformen på 1970-talet med svenskspråkig befolkning.

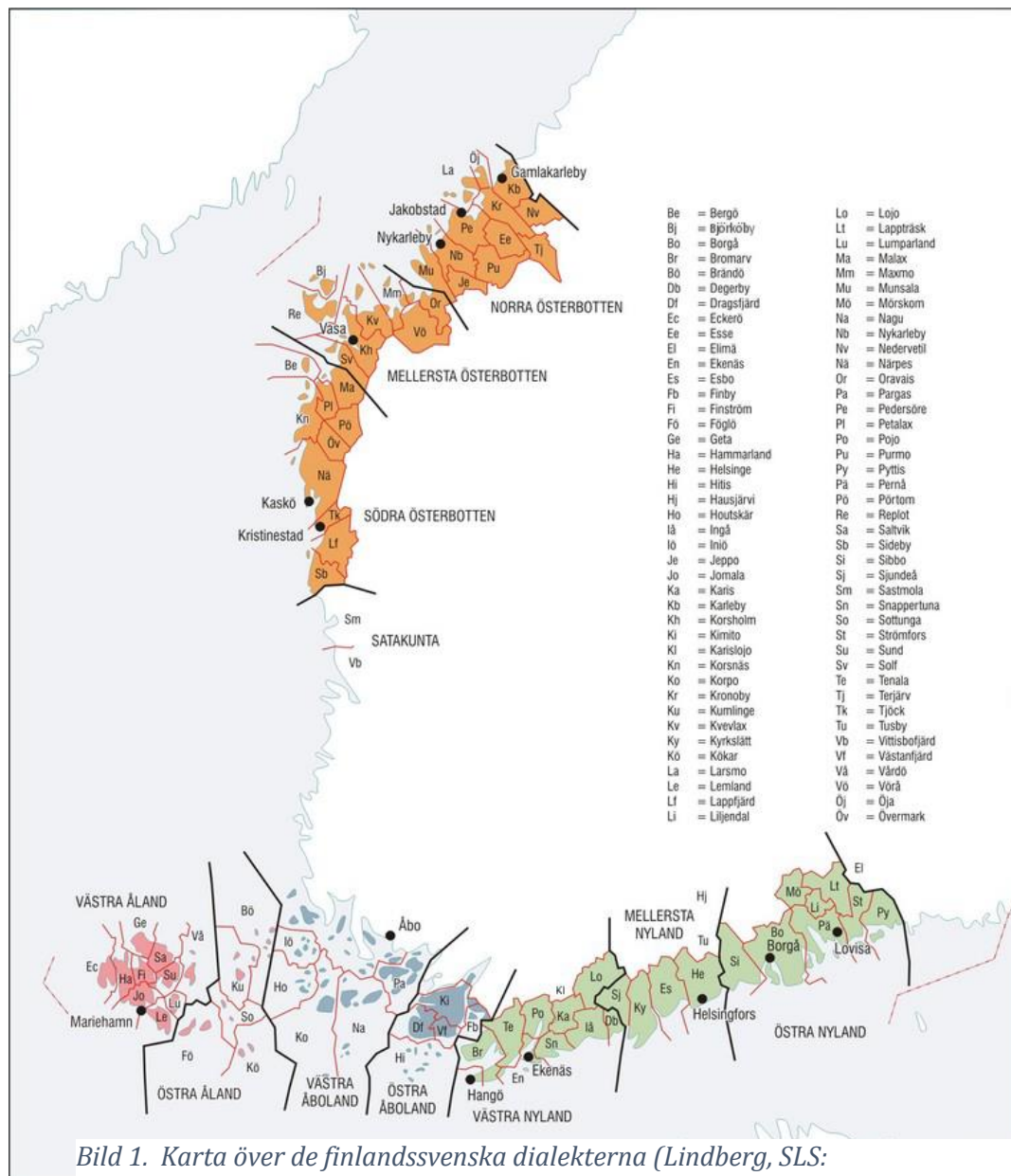

Bild 1. Karta över de finlandssvenska dialekterna (Lindberg, SLS: <http://kaino.kotus.fi/fo/?p=areamap>)

Det kan ändå vara ganska svårt att dra gränser för var en dialekt slutar och var en annan börjar, eftersom gränserna inte alltid följer kommungränsen. Oftast är det ändå självklart för dem som talar dialekterna i fråga (Ivars 2015:15).

Ursprunget till de svenska dialekter som idag talas i Finland kommer från det språk som svenskarna hade med sig när de slog sig ner i Finland under korstågstiden. Överlag brukar man definiera de finlandssvenska dialekterna som konservativa, eftersom de innehåller drag (t.ex. fornsvenska diftonger) som endast finns i väldigt perifera nordliga områden i Sverige (Harling-Kranck 1998:139).

Ivars (2015:22ff) skriver att man ofta brukar tala om det finlandssvenska talspråket som ett kontinuum med tre olika normnivåer:

1. Lokal dialekt
2. Lokalt stadsmål, regional dialekt
3. Regionalt standardspråk, dvs. finlandssvenska

Lokal dialekt är längst ifrån standardspråket i uttal och morfologi, medan stadsmålet är någonstans mitt emellan. En lokal dialekt talas alltså lokalt på en ort, t.ex. Essedialekten. Det lokala stadsmålet har uppstått ur möten mellan dialekt och standardspråk. Exempel på sådana har man hittat i bl.a. Karleby, Lovisa och Kristinestad. Regional dialekt är ett större begrepp för flera dialekter, t.ex. västnyländska. Den tredje nivån, regionalt standardspråk, kallas alltså för finlandssvenska. Det är ett av sex regionala standardspråk inom det svenska språkområdet (a.a.: 22ff).¹

Överlag har det länge pågått en dialektutjämning. Redan under den första halvan av 1900-talet konstaterade man att det pågick en så kallad "nedgångsprocess" bland dialekterna i Svenskfinland. Ofta har de dialektala uttrycksätten fått ge vika för den standardspråkiga varianten. Orsaken till dialektutjämning kan förklaras med teorin om ackommodation, vilket går ut på att då två personer kommer i direkt kontakt med varandra anpassar de sig språkligt till varandra. Det kan komma till uttryck genom att

¹ De andra är sydsvenskt, västsvenskt, uppsvenskt, norrländskt och gotländskt standardspråk

någon själv börjar använda drag ur sin samtalspartners dialekt (Sandström 2010: 47-50).

2.1.1 Dialekterna i Norra Österbotten

Enligt den karta som Svenska litteratursällskapet gjort (se ovan) talas det tio olika lokala dialekter inom dialektområdet Norra Österbotten. Trots att de är så många, och att de alla har sina egna egenskaper och system, finns det ändå flera allmänna drag som förenar de flesta dialekttalare i området.

Ett gemensamt drag är att alla dessa dialekter inte har förändrats särskilt mycket under de senaste 200–250 åren (Ivars 2015:85). Detta syns bland annat i att de gamla diftongerna (*ei, öi, öu, öy*), gammalt *a* (i ord som *na:ngangg* (någon gång)) och gammalt *y* (i ord som *byrja* (börja)) finns bevarade i hela norra Österbotten. De gamla konsonantförbindelserna *ld, nd, mb* och *ngg* existerar fortfarande i dialekterna i ord som t.ex. *kvelda* (kvällarna) och *dambe* (dammet). Andra gemensamma drag är att det t.ex. finns en kortstavighet i både en-, två- och flerstaviga ord, vilket betyder att *tär* (där), *lesa* (läsa) och *kamar* (kammare) alltså alla uttalas kortstavigt. U-ljudet är också europeiskt, vilket betyder att *under* uttalas som *onde*. *T* finns också bevarat i ord som *tokite:nand* (sådant där) (Harling-Kranck 1998:158). Apokopen (bortfall av obetonad ändelsevokal) har ett särskilt system i dessa dialekter. Efter en kort stavelse är det obligatoriskt med infinitiv-a, men efter lång stavelse är apokopen ovillkorlig. Det betyder alltså att man säger *fara* precis som i standardspråket, men *kast* i stället för *kasta* (a.a:142). Området har också norrländsk förmjukning, vilket betyder att *g* och *k* framför främre vokal förmjukas inne i ord, så att *mjölken* och *väggen* uttalas som *mjöltsi* och *veddzä* (a.a:159).

Men det finns även saker som skiljer dialekterna åt. Karleby (och Nedervetil) skiljer sig markant från alla andra österbottniska dialekter, eftersom genussystemet är mycket förenklat (Ivars 2015:78). I stället för *han-*, *hon-* och *det-*genus har alla substantiv fått *en-*genus i obestämd form och *det-*genus i bestämd form singularis. Den obestämda artikeln är *ein* (obestämd *en*) och den bestämda fristående artikeln är *heti* (den här, det där). *En bok* blir alltså *ein bo:k* och *den hästen* blir *heti heste*. Substantiven har dessutom bara en pluralisform, som dessutom är bestämd. T.ex. är *bö:kre* både *böcker* och

böckerna. Ofta används den obestämda singularisformen efter räkneord och pronomen som anger antal eller mängd, t.ex. *mang bo:k* (många böcker), eller *fleir pinn* (flera pinnar). Adjektiven böjs också annorlunda eftersom man alltid lägger till ändelsen *-an* till adjektivattribut till huvudord i obestämd singularis, t.ex. blir *en lång gata* på dialekt *en langgan gatå*. Attribut till huvudord i bestämd form eller pluralis saknar ändelse, t.ex. blir *i:lak onnga* elaka ungar på standardspråket. Genussystemet har dessutom också påverkat böjningen av pronomen. Possessiva pronomen har t.ex. bara en enda form, så att *min stuga* blir *mi:n stygå* och *mitt hus* blir *mi:n hu:se* (a.a.:88–90). Ett annat särdrag som finns i Karlebytrakten är att konsonantförbindelsen *rd* övergår till ett kakuminalt l-ljud (s.k. tjockt-l), men att l:et uttalas "tunt". Det betyder att *gården* kan uttalas *gå:le* (Harling-Kranck 1998:159).²

En annan sak att notera är att enligt Ivars (2015: 22) indelning i tre olika nivåer, ligger de dialekter som är relevanta för den här avhandlingen, Karleby och Esse, på olika nivåer. I Karleby har man hittat ett lokalt stadsmål, medan Esse är en lokal dialekt. Detta betyder att dialekten i Karleby är närmare standardspråket än Esse, vilket är ganska naturligt eftersom Karleby är en stad medan Esse är en landsort.

2.1.2 Helsingforssvenskan

Eftersom en av mina informanter, Jens, kommer från Helsingfors, kommer jag även att ge en kort beskrivning av den svenska som talas i Helsingfors. Av en del forskare (bl.a. Huhtamäki 2015:17) räknas även den svenska som talas i Esbo, Vanda och Grankulla in i begreppet Helsingforssvenska.

Leif Nyholm skriver i *Helsingforssvenska – tre studier i talspråk* (1984:5) att Helsingfors länge präglats av sin tvåspråkighet, och att det blir tydligare ju längre bakåt i historien man tittar. Finskan har alltså ett stort inflytande över den svenska som talas i Helsingfors. Nyholm konstaterar också (a.a.:8–9) att det finns en variation mellan de olika sociala grupperna. I den högre sociala gruppen finns det ofta drag mot ett mera skriftspråkligt tal, t.ex. att man uttalar *-ade* i meningar som *ja hämtade boken igår* (istället för *ja hämta boken igår*). I den lägre sociala gruppen har språket däremot drag

² För en fullständig beskrivning av dialekten i Norra Österbotten se Ivars 2015:85–103

av dialekt, så att man t.ex. säger *ja körd bil* (istället för *ja körde bil*). De dialektala förekomsterna är dock starkast hos första generationens helsingforsare, redan i de senare generationerna har de dialektala dragen starkt reducerats (a.a.: 48). Det förekommer även – i ändelse i supinum i de lägre sociala klasserna, vilket innebär att man t.ex. säger *ja ha köpi bilen* (istället för *ja ha köpt bilen*). Ett drag som verkar finnas i alla samhällsklasser är r-bortfall i slutljud med förlängning av den föregående vokalen, alltså att *kastar* uttalas som [kasta:] (kolonen står för förlängning av föregående bokstav) (a.a.:17). I Helsingforssvenskan finns även tendenser till att förlänga en tonlös konsonant efter en lång vokal, så att t.ex. s:et i *läsa* blir lika långt som s i *lessen*. Oftast sker också en vokalförlängning samtidigt, så att t.ex. verbet *veta* uttalas ungefär [ve:t:a]. Höckerstedt (2010: 83) påpekar att det ibland även förekommer en höjning av tonen före den förlängda konsonanten samtidigt med en preaspiration, alltså att det låter ungefär [ve:ht:a] eller [le:hs:a]. Detta klassas ofta som ett snobbigt språkdrag. Nyholm (1984:25) konstaterar sammanfattningsvis att det svenska talspråket i Helsingfors är en blandning av skriftspråk, finlandssvenskt standardspråk, finska och dialekt. Man måste ändå ta i beaktande att studien är utgiven 1984, vilket är över 30 år sedan, och att situationen idag eventuellt ser annorlunda ut. Höckerstedt (2010:93), som utgivits betydligt mera nyligen, har identifierat tre olika nivåer av Helsingforssvenska:

1. Ett språk väldigt nära det skriftspråkliga och sverigesvenska och som innehåller fullt uttalade ändelser.
T.ex. *Ja köpte inte något, ja måste hem efter mera pengar.*
2. Ett vardagligt och regionalt språk med bortfall av ändelser och nyare ombildningar.
T.ex. *Int köpte ja någån, ja måste hem efter mer penga(r).*
3. En lokal och lågspråklig nivå med mera geografiskt begränsad dialekt och slang.
T.ex. *Int köpt ja någån, ja mådes hima efter mer fyrk.*

Med grund i det inspelade materialet kan jag dra den slutsatsen att Jens ligger på den andra nivån eftersom han inte uttalar alla ändelser (som i den första nivån), och inte heller använder slangord (som i den tredje nivån).

2.1.3 Standardspråk och "dialektlöshet"

Standardspråk är ett svårt begrepp att definiera. Josephson (2004: 159-160) menar att det finns fyra olika betydelser för vad begreppet *standardspråk* betyder:

1. Högprestigevarieteteten (detta gäller framför allt för talat språk och står i motsats till dialekter och sociolekter)
2. Den språkform som kodifierats (som språkvetarna i hög grad påverkar)
3. Den varietet som är accepterad i flest situationer (synsättet är här funktionellt)
4. Officiellt språk, nationalspråk osv.

Enligt Josephson är det främst den tredje betydelsen som avses med standardspråk i svenska sammanhang, men detta gäller främst skriftspråket. När det gäller talspråket är det mera invecklat, eftersom man inte talar som man skriver. Thelanders (1994: 368) indelning av det svenska språket är nästan identiskt med den indelning som Ivars (2015:22) gjort (se kapitel 2.1 sid 9):

1. Neutralt standardspråk
2. Regionalt standardspråk
3. Regional dialekt
4. Lokal dialekt.

Skillnaden är att Thelanders lagt till neutralt standardspråk, vilket kommer nära den första betydelsen av standardspråk (högprestigevarieteteten), vilket beror på att han utgår från dialekterna. Min egen definition av vad standardspråk är, är precis som af Hällström-Reijonen (2012: 16) en blandning av Josephsons (2004:159–160) andra och tredje betydelser, alltså att standardspråket är det som finns kodifierat i ordböcker och grammatikor, samt att det är den variant som fungerar i flest situationer.

Vad är det då Jens, informanten från Helsingfors, talar? Talar han ett standardspråk? Helsingforssvenska? Eller kan man benämna honom "dialektlös" i motsats till de andra som kommer från en stark dialekttradition? Som vi såg i kapitel 2.1.2 finns det en stor variation inom den svenska som talas i Helsingfors. Jag har inte gjort någon bakgrundskoll på deltagarna och vet därför inte vilken social klass Jens tillhör, och kan därför inte tillskriva honom antingen det ena eller det andra språkdraget (efter Nyholms

(1984) indelning). Den svenska som talas i Helsingfors avviker ju även den från det regionala standardsspråket, i både uttal och böjning. Det torde vara omöjligt att i alla situationer fullkomligt prata standardspråk. Är det då en dialekt? Enligt Nyholm (1984:24–25) kännetecknas Helsingforssvenskan av en blandning av skriftspråk, standardspråk, finska och dialekt. Enligt denna definition ingår dialekt som en komponent i Helsingforssvenskan, men är inte det som definierar den. På det sättet kan man alltså kalla Jens för ”dialektlös” om man så vill. Detta stärks av att Kvarnström (2014: 130) konstaterar att helsingforsare själva inte anser sig tala dialekt, utan att de de talar snarare är väldigt nära standardspråket. Höckerstedt (2010: 32-33) är inne på samma linje och menar att Helsingforssvenskan är nära ihopkopplad med finlandssvenskan, alltså ett slags regionalt standardspråk.

Jag har valt att benämna Jens för ”icke-dialektal” eftersom jag anser den definitionen komma närmast sanningen. Han talar inte renodlat standardspråk, men inte heller dialekt.

2.2 Kodväxling

Enligt Gumperz (1982: 59) kan man tala om kodväxling endast då man växlar kod mellan två olika varieteter (språk eller dialekt) som har olika grammatiska system. I den här undersökningen avser jag med begreppet kodväxling just detta. Jag kommer förstås att fokusera på den kodväxling som sker mellan dialekt och standardspråk, och i analysen kommer jag att titta på vilken typ av kodväxling som sker i bytet.

Kodväxling kan ske på olika sätt, antingen kan man kodväxla hela meningar, eller så kan kodväxlingen förekomma mitt i en mening (Gumperz 1982:59–60), t.ex. *kan du ge mig min kynä som ligger där?* Ofta, men inte alltid, är den vanligaste formen av kodväxling ändå att man bara växlar ett ord, oftast ett substantiv. Vad som helst ur ett språk, t.ex. dess strukturer, kan lånas in i det andra språket, det behöver inte endast vara ord (Gardner-Chloros 2009: 30). Saari (1989:202), som studerat kodväxlingen i Helsingforssvenska samtal, konstaterar att det allra vanligaste sättet att kodväxla i Helsingforssvenskan är att enstaka finska ord infogas i det svenska samtalet. Hon menar också (med stöd i Poplack, Wheeler & Westwood 1987:51–52 och Gumperz 1982:66) att

man måste skilja kodväxling från begreppet *språkbyte* (att man helt börjar prata ett annat språk än det man vanligtvis talar), samt att man måste hålla begreppen *lån* (ett ord lånas in från ett annat språk och anpassas grammatiskt enligt det inlånande språket) och *kodbyte* (ingen anpassning sker) isär när det är fråga om enskilda ord som kodväxlas.

Kodväxlingen kommer till uttryck i och med att man antingen markerar övergången eller låter bli. Markerar man övergången handlar det om kommentarer, översättning, en partikel men även andra markeringar som t.ex. tveksamhetstecken. Oftast förekommer det mer än ett sätt att markera kodväxlingen (Saari 1989:200).

Auer (1998:4) konstaterar att bytet av kod är mera sannolikt i vissa sekventiella positioner, t.ex. är svarskonstruktioner (svaret på en fråga) mindre lämpade för kodväxling än initierande yttranden. Gardner-Chloros (2009: 42-43) delar in de sociala kriterierna för att kodväxling ska uppstå i tre olika grupper:

1. Faktorer som inte specifikt hänger ihop med de enskilda talarna, utan som påverkar alla talare av samma varietet, t.ex. varietetens prestige eller maktförhållande
2. Talarnas individuella faktorer, som t.ex. deras sociala nätverk, attityder eller uppfattning av andra
3. Faktorer inom diskussionen, alltså t.ex. att kodväxling kan ge ett lager av betydelse eller struktur som inte annars skulle finnas med.

Gumperz (1982:60) är inne på samma banor och konstaterar att kodväxlingen sker eller inte sker beroende på vem man pratar med (jämför vänner, familjemedlemmar, främlingar etc.), var samtalet äger rum (hemma, på jobbet, på en bar), samt vilken typ av situation (att tala inför publik, speciella ceremonier, avslappnad diskussion) det rör sig om. Gumperz (a.a.:60) införde då begreppen *situation alternation* (situationsbunden språkalternering) och *conversational alternation* (konversationsbunden språkalternering) som betyder att språket eller varieteten används inom olika domäner, samt att den språkliga kompetensen används som en resurs i samtalet. Gumperz (1982:66) har också infört begreppen *we-code* och *they-code*, vilket innebär att det språk man talar mest i samtalet är *vi-kod* och att det andra språket är *de-kod*. Då någon

kodväxlar till *de-kod* märker de som är införstådda i *vi-koden* det direkt. Detta hänger alltså tätt ihop med identitet (Palmén 2014). Således betyder det att om någon inte är införstådd i koden, kan man ha svårt att uppfatta betydelsen.

Det är också viktigt att komma ihåg att bara för att man kodväxlar betyder det inte att man inte har ett dåligt ordförråd eller inte vet hur det heter "på riktigt", utan tvärtom betyder det att man har bra kunskaper i ett annat språk eller en annan varietet, menar Auer (1998:1–24).

2.3 Tidigare forskning

Dialektforskning är inte något nytt fenomen, eftersom man hållit på med det sedan 1880-talet. I början ville man främst dokumentera de äldsta och utdöende dialekterna för eftervärlden (Sandström 2010:28–29). Då åkte man ut till byarna och letade upp äldre dialekttalare som kunde representera "den genuina dialekten" och antecknade intressanta dialektala ord (Palmén 2014:22). Det var först på 1970-talet som det skedde en förändring i hur man forskade i dialekt, eftersom man då tog in det sociolingvistiska perspektivet (Sandström 2010:32). Här kan nämnas Saari (1975) som exempel som fokuserar på den sociala variationen i den svenska som talas i Helsingfors. Bengt Loman vid Åbo Akademi drog i gång en våg av olika dialektala forskningar under 1970-talet (Wiik 2002: 22), och då utkom bland annat symposievolymen *De finlandssvenska dialekterna i forskning och funktion* (1981). Under 1970-talet satte också arbetet igång med *Ordbok över Finlands svenska folkmål* (1976-), vilket fortfarande fortgår.

Under 2000-talet har det förekommit ett flertal doktorsavhandlingar med fokus på dialekt. Till exempel har Caroline Sandström i *Genus i östra Nyland – från dialektutjämning till dialektmarkör* (2010) skrivit om den variation och förändring som skett i de östnyländska dialekterna under 1900-talet. Barbro Wiik har i sin avhandling *Studier i de österbottniska dialekternas fonologi och morfologi* (2002) undersökt och jämfört de olika österbottniska dialekternas fonologi och morfologi med varandra. Hon har även jämfört dialekterna med standardspråket.

Ett stort projekt som också är viktigt att nämna är *Spara det finlandssvenska talet* (Svenska litteratursällskapet i Finland 2005-2008), där forskarna samlat in ljudinspelningar från hela Svenskfinland, och som nu finns tillgängliga på deras hemsida. För att få samtalen att bli så naturliga som möjligt valde man intervjuassistenter med samma dialekt som informanterna.

Det senaste tillskottet inom dialektforskningen på svenska i Finland är Ann-Marie Ivars bok *Dialekter och småstadsspråk* (2015). Hon skriver om de olika svenskspråkiga dialekterna i Finland och placerar in dem i ett nordiskt och historiskt sammanhang. Hon har även gjort en utförlig beskrivning av småstadsspråken i Jakobstad, Kristinestad, Ekenäs och Lovisa. Överlag verkar forskningen röra sig bort från intervjuer, och mera rikta sig mot naturliga samtal.

Den forskning som kommer närmast min egen i denna avhandling är det arbete som Helena Palmén gjort (2004, 2014). I sin avhandling pro gradu *Kodväxling i dialekt* (2004) har Palmén spelat in två naturliga samtal som förs på östnyländsk dialekt. När det förekommer kodväxling till standardspråket går det inte obemärkt förbi, utan syns i citat, i dramatiska och narrativa sekvenser och som enskilda ord, uttryck och fraser. Palmén konstaterar att kodväxlingen påverkar samtalet och dess deltagare, eftersom kodväxlingen kan signalera gemenskap, solidaritet och språklig medvetenhet.

I sin doktorsavhandling *Identitet i samspråk. Kodväxling till standardvarietet som risk och resurs i östnyländska samtal på dialekt* (2014) har hon fortsatt på samma spår och gjort en samtalsanalytiskt inspirerad diskursanalys av två naturliga samtal förda på östnyländsk dialekt. Palmén knyter samman begreppet identitet med dialekt och visar hur det både kan vara en risk och en resurs. I och med att jag också fokuserar på dialekt och kodväxling, samt använder samma metod, ligger vi mycket nära varandra. Det som skiljer oss åt är att jag fokuserar på de österbottniska dialekterna, och Palmén på de östnyländska, samt att mina informanter i det första samtalet kodväxlar från standardspråk till dialekt, inte tvärtom.

3. Metod

Grunden för min metod är vad som i Norrby (2004:32ff) kallas "samtalsanalys ur CA-perspektiv" (Conversation Analysis). CA-metoden består av fyra grundläggande antaganden:

1. All interaktion har struktur.
2. Alla bidrag till interaktionen är såväl kontextberoende som kontextförnyande.
3. Alla detaljer i interaktionen är potentiellt viktiga och får inte klassas som irrelevanta, slumpmässiga eller felaktiga.
4. Studier av social interaktion ska utföras genom att studera naturlig och äkta interaktion. (Norrby 2004:33–34)

Jag kommer att grunda min undersökning på dessa påståenden. Det innebär att analysen begränsas till det som faktiskt finns i materialet, och att man inte tar hjälp av yttre faktorer (t.ex. kulturella) vid analysen. Det betyder också att jag tagit med allting, också om det kan verka irrelevant eller slumpmässigt. Jag ställer inte heller upp någon färdig hypotes eller har förhandsuppfattningar om materialet. Det betyder att min metod är *induktiv*. Det är i princip dock en omöjlighet i både teori och praktik, vilket har gett upphov till att det inom forskningen ändå förekommer kategoriseringar (som t.ex. principerna för turtagning och sekvensorganisation) inom samtalsanalysen (Henricson 2013:45–46). Henricson (2013:47) menar också att en lingvist som använder sig av samtalsanalys ofta gör en lite mer språkligt inriktad samtalsanalys än vad som ursprungligen räknas till CA-metoden. Det brukar då falla under namnet *interaktionell lingvistik*. (a.a:45–47). Man gör också ibland en skillnad mellan *ren CA* och *tillämpad CA*. Ren CA handlar om att man endast fokuserar på det som finns i samtalet, medan tillämpad CA också ser på de yttre faktorerna (samtalsdeltagarnas bakgrund, om samtalet är institutionellt eller vardagligt etc.) (Norrby 2014:37). Det betyder alltså att jag i denna avhandling använder mig av tillämpad CA.

I praktiken gick inspelningen till så att jag bjöd hem fyra av mina vänner till den första inspelningen, och tre av dem till den andra. De fick sedan sitta i mitt kök, medan jag avlägsnade mig eftersom jag inte ville att de skulle bli påmindas om att de blev videoinspelade. Jag ville att situationen skulle bli så naturlig för dem som möjligt. De

enda instruktioner jag gav dem var att försöka vara så naturliga som möjligt, och att de fick prata om vad som helst. Jag gav dem också tillåtelse att spela (det österbottniska) kortspelet pidro i fall de ville det, förutsatt att de pratat en stund först. Båda inspelningarna är en timme långa. Därefter har jag lyssnat igenom materialet och sedan transkriberat det. Jag har valt att bara transkribera en halvtimme av respektive samtal, eftersom transkriptionsarbetet annars skulle ha blivit för omfattande. Transkriptionen av det första samtalet börjar 4 minuter och 40 sekunder in i samtalet, och exakt fyra minuter in i det andra samtalet, eftersom jag då anser deltagarna vara avslappnade och för att de verkar ha glömt bort att de blir inspelade. Därefter har jag transkriberat exakt 30 minuter i båda samtalen. Nedan följer en transkriptionsnyckel:

(.)	paus på under 0,5 sekunder
(2,0)	paus, mätt i sekunder
sommaräng	dialekt
[sommaräng]	överlappande tal
>sommaräng<	snabbare tal
<sommaräng>	långsammare tal
°sommaräng°	sägs med svagare röst
sommaräng	sägs med skratt i rösten
somma—	avbrutet tal
sommaräng?	frågesats
sommar <u>äng</u>	emfatiskt uttryck, betoning
so:mmaräng	förlängning av föregående ljud (soommaräng)
<i>sommaräng</i>	kortstavighet (somaräng)
”sommaräng”	citerar eller låtsas vara någon annan, eller förändrar sin röst på något annat sätt
–	anger plötsligt avbrott
=	yttranden hakas på varandra utan paus
↑	stigande ton
.hh	inandning
hh.	utandning
(ohb.)	ohörbart
(skrattar)	talaren skrattar

((till Alma))

transkriberarens kommentar så att samtalet blir mer förståeligt

I mina transkriptioner har jag använt mig av Norrbys (2004) sätt att transkribera. Alla ord som inte är svenska har jag valt att skriva enligt stavningsreglerna, även om orden skulle kunna skrivas i svensk tappning. Jag har därför skrivit *crazy* som så, och inte *krejsi*. Skulle ordet stavas *krejsi* har det uttalats med starkt svenskt uttal. Den sammanlagda transkriberingen för det första samtalet är 39 sidor, och för det andra samtalet har jag transkriberat 41 sidor. Totalt utgörs materialet alltså av 80 sidor. Efter transkriberingen har jag valt ut det som är mest anmärkningsvärt och intressant, och skrivit forskningsfrågorna efter det. Jag gick alltså inte in i materialet med en eller flera saker jag letade efter. Jag har också gjort statistiska beräkningar för att se vilketdera samtal som innehåller mera dialekt. I de enskilda analyskapitlen förklarar jag noggrannare hur jag konkret gått till väga.

För att urskilja vad som är dialekt i samtalet har jag förlitat mig främst på mitt eget språköra. Jag är uppvuxen i Esbo och talar därför inte österbottnisk dialekt, vilket gör att jag direkt reagerar om något skiljer sig från min egen språknorm. Jag har även kollat upp ord och uttryck i den finländska dialektordboken (FO) och i Dialektboken: Murrekirja (2011), samt jämfört om ordet eller uttrycket finns med i SAOL för att försäkra mig om att orden eller uttrycken är dialektala. Grundregeln har varit att allt som avviker från ett talat standardspråk har jag räknat som dialekt. Alla ord och uttryck finns dock inte att hitta i källorna. Har jag stött på otydlighet i materialet har jag valt att inte alls räkna det som dialekt, eftersom jag vill vara helt säker på att det de säger är dialekt när jag använder orden till analysen.

4. Material

Mitt material består av två olika samtal som båda är en timme långa. Det första samtalet är inspelat 15.12.2016 och det andra samtalet är inspelat 11.5.2017. Mina informanter är goda vänner till mig, och känner dessutom alla varandra. Gemensamt för dem alla är att de är i 20-års ålder och studerar i Helsingfors. I det första samtalet deltar Jens (J),

Casper (C), Alma (A) och Sebastian (S)³, och i det andra samtalet deltar alla förutom Jens. Detta beror på att Jens är den som inte har en dialektal bakgrund eftersom han kommer från Helsingfors. Både Casper och Alma kommer från Karleby, medan Sebastian kommer från Esse i Pedersöre. Som redan tidigare nämnts räknas Karleby och Pedersöre till samma dialektområde, Norra Österbotten, även om det självklart inte är samma dialekt (Harling-Kranck 1998:158). Casper och Alma talar alltså en regional dialekt eftersom de är från Karleby, och Sebastian pratar en lokal dialekt, enligt Ivars (2015:22) indelning. Casper, Alma och Sebastian är vad som kallas *bidialektala*, alltså att de kan hålla isär dialekt och standardvarietet och obehindrat använda sig av båda (Sandström 2010: 37). Man kunde också enligt Palmén (2004:14) tala om att de är *tvåspråkiga*, men jag kommer i denna avhandling endast att beteckna mina informanter som bidialektala. Jens talar ett språk som ligger väldigt nära det standardspråkliga. Det är dock ändå svårt att exakt bedöma vilken dialekt informanterna talar eftersom jag inte har gjort närmare undersökningar i det (t.ex. intervjuer). En människa är ju dessutom rörlig, så bara för att hen är född i ett visst dialektområde kan hen ändå ha umgåtts eller jobbat i ett annat dialektalt område. Man samlar på sig erfarenheter samt ord och uttryck från olika håll och tillsammans med det man har vuxit upp med skapar man sin egen s.k. *idiolekt*, alltså sitt personliga sätt att uttrycka sig (Institutet för språk och folkminnen 2017). Casper, Alma och Sebastian har alla bott nästan två år i Helsingfors, vilket även det kan ha påverkat deras språk och dialekt. De studerar alla tillsammans i en väldigt standardspråklig miljö. För enkelhetens skull kommer jag ändå att räkna med att Casper och Alma pratar Karlebydialekt, och att Sebastian pratar Essedialekt.

Samtalsämnena i materialet varierar, men för det mesta pratar de om vardagliga saker. De pratar om bl.a. studier, att orka städa hemma, deras kommande utbytesperiod och om de köpt några julklappar redan. Eftersom de känner varandra bra förekommer mycket skratt, och överlag känns båda samtalen väldigt naturliga. Eftersom kön inte är en relevant faktor i den här undersökningen, så spelar det ingen roll att det är en kvinna och tre män i det första samtalet, och en kvinna och två män i det andra samtalet.

³ Namnen är fingerade

5. Analys

Detta analyskapitel är uppdelat i tre underkapitel, enligt de tre forskningsfrågorna. Jag kommer att titta på mitt material med utgångspunkt i dessa frågor. Först kommer jag att fokusera på hur och om kodväxlingen till dialekten markeras på något sätt, och sedan gå över till att analysera i vilka situationer deltagarna talar dialekt. Till sist kommer jag att göra statistiska beräkningar av antal dialektförekomster i de båda samtalen för att kunna jämföra vilketdera samtal som innehåller mer dialekt.

5.1 Markering av kodväxling

I detta kapitel kommer jag att besvara min första forskningsfråga som lyder: På vilket sätt markeras (eller markeras inte) dialekten i samtalet med en icke-dialekttalande person närvarande? Markeras kodväxlingen alls i det andra samtalet? På vilket sätt i så fall?

Den kodväxling som förekommer i mitt material sker främst från en standardspråklig norm, till dialekt. Det förekommer även enstaka fall av kodväxling till engelska och finska, men de går utanför denna avhandlings gränser. Jag kommer att börja med att analysera det första samtalet och sedan gå vidare till det andra samtalet. I vissa fall kan man tycka att markeringen snarare är en slump, än ett givet mönster, men jag har valt att ändå lyfta fram alla fall av markering, eftersom CA-metoden menar att alla detaljer i interaktionen är potentiellt viktiga och inte får klassas som irrelevanta, slumpmässiga eller felaktiga (Norrby 2004:33–34).

5.1.1 Markering av kodväxling i S1

I det första samtalet deltar alltså Jens, Casper, Alma och Sebastian. Överlag uppfattar jag samtalet som väldigt standardspråkligt. I det första samtalet är det främst en person, Sebastian, som kodväxlar till dialekt, men även de två andra som också är bidialektala (Casper och Alma) kodväxlar tillfälligt. Oftast är det fråga om enstaka ord som får ge vika för den dialektala motsvarigheten. I S1 har kodväxlingen 1.) inte markerats alls, 2.) med

skratt, 3.) med tvekan, 4.) med pauser eller 5.) så förekommer den i samband med upprepning.

5.1.1.1 Ingen markering alls

Att inte alls markera eller reagera på att någon i samtalet kodväxlar till dialekt är det sätt som förekommer mest. Ett väldigt typiskt exempel på ingen markering alls syns tydligt i det här utdraget ur transkriptionen:

124 A: att (.) no e de ju där man måst **som** [säkert **börj**
125 C: [jå någå åt de
126 hålle
127 S: man borde ha en sparkare⁴ me sig så man få gå lite
128 före **sådenand**
129 A: mm
130 J: mm jå sant

Transkription 1. Se transkriptionsnyckel på s. 19

Här talar deltagarna om att lära utbyteselever åka skridskor, och det förekommer tre dialektala ord. Alma säger det typiskt österbottniska *som*, och använder *börj*, istället för *börja*, vilket är ett exempel på apokope. Här ser vi att kodväxlingen lämnas omarkerad. Det förekommer varken pauser, skratt, kommentarer, partikel, tveksamhetsmarkörer eller något annat som på något sätt skulle kunna markera kodväxlingen. Visserligen överlappar Casper Alma när hon säger *börj*, men i videoinspelningen hörs det ändå tydligt vad hon säger. Några rader senare (128) säger Sebastian *sådenand* i betydelsen *på det sättet* eller *så där*. Här ser vi inte heller någon som helst markering. Alma uppbackar med ett *mm* och Jens, som ju inte talar dialekt, gör det likaså.

Totalt förekommer det 62 förekomster av dialekt då den inte alls markeras. Av de totalt 85 dialektala orden och uttrycken som förekommer i S1, är detta alltså en väldigt stor andel (73 %).

⁴ Jag har valt att inte räkna ordet *sparkare* som dialekt, eftersom det dels inte finns att hitta i *Ordbok över Finlands svenska folkmål*, dels för att jag uppfattar det som en allmän förkortning av ordet *sparkstötting*

5.1.1.2 Markering med skratt

I det första samtalet är det vanligaste sättet att markera kodväxling att göra det med skratt. Det förekommer åtta dialektala ord som markeras på det här sättet. Ett exempel på skratt som markör för kodväxlingen:

296 S: ja (.) ja å Si- vi ha båda nu ja å Simon att (.) vi
297 **sparar** på de hä städande å så **lesär** vi nu å så städar
298 vi före vi far hem **såde:** grundlit julstädnings
299 J: mm
300 S: *men de e kaos nu*(.) Simon ha en **schampoflasko**
301 som ha läckt i duschen *så de ha runni upp efter som
302 **kakle** ända ner ti*
303 ((Alla skrattar))
304 S: de e **såde: torka** schampo
305 ((Alla skrattar))

Transkription 2.

I detta utdrag ser vi hur Sebastian är mitt inne i att berätta om hur stökigt han och hans rumskompis Simon har det hemma hos sig. I början av berättelsen markerar han inte alls kodväxlingen på något sätt, *sparar*, *lesär* och *såde:* markeras inte alls. Men sen går berättelsen vidare och han talar med skratt i rösten när han säger att det är kaos hos dem. *Schampoflasko* (schampoflaska) och *kakle* (kaklet) markeras i och med att han uttalar dem med skratt i rösten. På både rad 303 och 305 ser vi att alla skrattar, vilket jag tycker gör att *såde: torka* (sådan där torkat) också blir markerat av skratt. Man kan tycka att skrattet kanske ändå skulle uppstå på grund av situationen, men eftersom jag valt att följa Norrbys (2004:33–34) metod, måste alla eventuella tolkningsmöjligheter tas upp i analysen, trots att det också skulle kunna vara situationsbundet.

5.1.1.3 Markering med tvekan

Att markera kodväxlingen med tvekningsmarkörer är det näst vanligaste sättet att markera övergången till dialekt i S1. I det första samtalet förekommer det sex ord på dialekt som på ett eller annat sätt markeras med tvekan.

- 223 S: **he** går no ganska smidigt tyckä ja (.) så **läng** man
224 ha:- man måst ba: ha **såde:** mål (.) typ att man måst
225 **läsa** nu så få man fa: å **träna sa:ns**
226 J: mm
227 A: mm

Transkription 3.

I den här transkriptionen förekommer det två dialektala ord som är markerade med tvekningsmarkörer. Det är Sebastian som pratar om att balansera studierna med privatlivet. Det första *he* (det) anser jag inte är markerat alls eftersom den första tvekan uppstår först efter att *he* är uttalat. De två följande dialektala orden som följer efter den första pausen är dock markerade. Man ser en osäkerhet hos Sebastian i och med att han avbryter sig själv, har korta pauser och omformulerar sig själv. Dessutom använder han de modifierande fokalpartiklarna *typ*, *ba:* och *såde:* som man ofta använder när man är lite osäker, till exempel i samband med ordsökning (Lindström 2008: 93-94). Därför ser jag här att *läng* (länge) och *såde:* (så där) blir markerade eftersom de alla ingår i den tur där tveksamhetsmarkörerna finns, samt att de står efter den första markören. *Läsa* och *träna*, samt *sa:ns* (sedan) har jag räknat som omarkerade eftersom de inte står i direkt anslutning till tveksamhetsmarkörerna, och för att Sebastian i den här delen av sin tur verkar ha hittat vad han vill säga.

Ett annat sätt att markera tvekan är att avbryta sig själv. Det förekommer också några sådana exempel i mitt material. Detta är ett ganska typiskt exempel på avbrott:

- 448 S: va spännande att di⁵ ha: glasdörra: ti **ro-romme**
449 A: ja!

⁵ Jag har valt att inte räkna *di* som ett dialektalt ord, trots att det skiljer sig från den skriftspråkliga normen. Nyholm (1984: 14) kallar *di* för officiell normvariant, och därmed räknar jag ordet som allmänt finlandssvenskt talspråk.

450 S: elä fast di e int i äkta glas men bara

451 A: °de e ju konstit°

Transkription 4.

I det här fallet är det igen Sebastian som är tveksam. Han kommenterar att dörrarna till sovrummen i lägenheten de befinner sig i, är gjorda av glas. Det dialektala i *ro-romme* är att han uttalar rummet på ett europeiskt sätt, alltså med o-ljud och inte med u-ljud. Han avbryter sig själv mitt i ordet, just efter o-ljudet, men väljer ändå att fortsätta på samma sätt och säger sedan *romme*.

Att tvekan förekommer i samband med kodväxling till dialekt i det här samtalet är kanske ändå inte så märkligt. En av deltagarna, Jens, talar ju inte dialekt, och därför kan det uppfattas som oartigt att prata dialekt i hans närvaro. Om dialekten ändå är det som kommer naturligast för en, så kanske det uppstår tvekan hos en själv när man redan börjat prata dialekt, och då inte vet om det är lämpligt att fortsätta på dialekt eller inte.

5.1.1.4 Markering med paus

Ett annat sätt att markera dialekt i samtalet är genom att det antingen före eller efter kodväxlingen förekommer en paus. Det skulle kunna räknas som tvekan, eftersom man ofta tar paus när man är tveksam, men jag har valt att ändå låta pauserna stå skilt för sig eftersom de är ganska många. För att det ska räknas som en markering av paus har jag valt att endast ta med ställen där pausen förekommer direkt före eller direkt efter det dialektala ordet eller uttrycket. Förekommer det till exempel en paus i samma tur, men inte direkt före eller efter kodväxlingen, har jag räknat det som en kodväxling utan markering. För att illustrera detta har jag valt detta utdrag ur materialet:

163 C: nå du ha int synt i skolan någån nu på länge ((vänd

164 till Sebastian))

165 S: Ne: ja ha no ba vari hem å **läsa** (.) så

166 C: jä

167 (1,0)

168 S: ja tycke: **he** e bäst

Transkription 5.

I det här utdraget är det Sebastian som säger att han inte varit så mycket i skolan för att han istället varit hemma och läst, vilket fungerar bäst för honom. Han säger *läsa* med kortstavighet och efter det gör han en hörbar paus på under en sekund, och sedan säger han det betydelsefattiga *så*. Sedan säger Casper *ja*, varefter det följer en paus på en sekund. I Sebastians tur efter pausen förekommer *he*, vilket här inte alls markeras, eftersom den en minut långa pausen inte står direkt före.

5.1.1.5 Upprepning

I materialet förekommer det även på fyra ställen i S1 en upprepning av ett dialektalt ord. Upprepning är inte på samma sätt som de övriga exemplen ett sätt att markera dialekten, utan det handlar mera om användningen eller funktionen av dialekten i samtalet. Det handlar om att en person använder dialekt och att hen som svarar också gör det, på precis samma sätt. Indirekt blir ändå det dialektala ordet som upprepas markerat, eftersom det sägs så många gånger i samtalet att det står ut lite mer än de andra orden. Transkription 6 visar hur ordet *spela* blir upprepat:

1003 C: >ja borde egentligen spela me Jens<(.) vi hadde så
1004 bra streak där på gång dä vi oss
1005 J: ((skrattar)) motståndarna va int kanske de mest
1006 skarpaste ((skrattar))
1007 C: de va no int de mest- de va no (.) de va ett
1008 frustrerande spel
1009 J: ((skrattar))
1010 S: vem ha ni **spela** mot nu om ni **våg säg** så
1011 C: [Lisa
1012 J: [Lisa (.) och äh (.)vem va de nu ämm
1013 A: *ja?* ja antar att de va Lisa som kanske int va så
1014 koncentrerad
1015 J: nä hon va int [så koncentrerad nä

1016 C: [den andra va int hellä jätte så hä
1017 koncentrerad
1018 J: nä men vem sjutton va de
1019 S: de va int Malin?
1020 C: de va int Malin nä
1021 J: int va de Celine? Holmgren?
1022 C: nä:::::
1023 S: *ni minns int*
1024 J: ja kommä faktiskt int alls ihåg
1025 C: vi satt dä: me Jens bara hh.
1026 J: ((skrattar))
1027 C: (ohb.) snabbare så vi får vinna snabbare ((skrattar))
1028 J: precis jå
1029 A: Casper ja vet int om ja ha **spela** me dej nångång
1030 C: att int du ha **spela** me mej
1031 J: nå nu
1032 A: ja e int säker
1033 C: <no ha vi spe:la jå:>
1034 A: okej då om du **säg** så

Transkription 6.

Detta utdrag är långt, men det visar väldigt bra hur deltagarnas användning av verbet *spela* förändras. Deltagarna pratar här om att Jens och Casper tidigare har spelat pidro med två tjejer som kanske inte var så koncentrerade under spelet. På rad 1003 och 1004 konstaterar Casper att han egentligen borde spela i par med Jens eftersom det gick så bra senast de spelade. Han använder då ordet *spela* utan den dialektala kortstavigheten. En orsak till att han kanske gör det är för att han ju talar med och om Jens, som ju inte är bidialektal. Några rader senare, på rad 1010, dyker samma ord upp igen, men då är det Sebastian som yttrar det och på dialekt. För bara några sekunder sedan hörde Sebastian Casper använda standardspråk, men ändå väljer han att själv använda den dialektala varianten av ordet. Nu riktar sig Sebastian sig till både Casper och Jens, vilket kan vara en orsak till att han använder dialekt. Man kan nästan likna det vid reparation i samtal. Om någon till exempel skulle säga "vi träffades klockan tre för att ...", men det

uppenbarligen är fel klockslag skulle någon subtilt kunna reparera genom att själv säga "ja, då klockan *fyra* när vi träffades tyckte jag...", och göra det som alltså kallas annaninitierad reparation i nästa tur (Lindström 2008: 156). Då inser den förste talaren att det var klockan fyra och inte tre. Samma sak tycker jag mig se i detta samtal. Alla gånger efter rad 1010 då ordet *spela* förekommer, är det på dialekt. Det blir extra tydligt på rad 1029 och 1030 då *spela* förekommer direkt efter varandra. Casper upprepar den uttalsvariant som Alma i turen före honom använt, som Sebastian i sin tur (på rad 1010) etablerat. Det enda undantaget är då *spela* förekommer på rad 1033, men då är kortstavighet omöjlig så som Casper säger det, till exempel för att han talar långsammare än vanligt och för att han betonar ordet. Detta hörs tydligt då man lyssnar på inspelningen. Anmärkningsvärt är också att det *säg* som Sebastian också yttrar på rad 1010 också upprepas av Alma på rad 1034. Att det som Sebastian säger upprepas av de andra tyder på att han på något sätt har makt att påverka dem.

Jag har valt att lyfta upp ytterligare ett exempel på upprepning:

1053 A: voi skröp (.) pass
1054 (3,0)
1055 C: hjärter
1056 (2,0)
1057 S: ((hummar en sång))
1058 J: <hjärter>
1059 S: **tri**
1060 (4,0) ((de kastar kort på bordet))
1061 C: **tri**
1062 J: **tri**
1063 C: de va (.) fint

Transkription 7.

I detta exempel har deltagarna börjat spela pidro, vilket syns i de långa pauserna och det de säger. Det anmärkningsvärda är när Sebastian börjar med att säga *tri* (tre) för hur många kort han behöver. De andra kastar också sina överloppskort på bordet och sedan säger Casper *tri* han också. Här upprepar han alltså det som Sebastian sagt för bara några sekunder sedan. Det mest anmärkningsvärda är dock det som händer efter det.

Jens, som tidigare nämnt inte har en dialektbakgrund, säger också *tri*. Han anpassar sitt språk till deras och talar dialekt, vilket inte borde vara naturligt för honom. På videoinspelningen syns det att när han säger *tri* ler han lite i mjugg, så på ett sätt markerar han det själv, trots att det inte sker verbalt. Ingen annan reagerar på att han talar dialekt, utan de tittar alla på sina kort och Casper fortsätter diskussionen om spelet utan att kommentera att Jens just talade dialekt. Detta är med andra ord ett klassiskt exempel på ackommodation (se kap 2.1). Han vill förmodligen anpassa sig till sina samtalspartners och tar förmodligen därför efter drag som de har i sin dialekt. Och i och med att han två gånger fått höra den dialektala varianten är det lätt att själv upprepa den.

5.1.2 Markering av kodväxling i S2

I det andra samtalet deltar endast Casper, Alma och Sebastian. Överlag är informanterna avslappnade och talar mycket dialekt. Det är svårt att säga om samtalet förs helt på dialekt, med kodväxling till standardsspråket, eller om de talar standardspråk med riklig kodväxling till dialekt, eftersom gränsen inte är tydlig. Jag kommer ändå att utgå från samma perspektiv som i S1, alltså att de talar standardspråk och kodväxlar till dialekt. I detta kapitel kommer jag att besvara den senare delen av min första forskningsfråga som lyder "Markeras kodväxlingen alls i det andra samtalet? På vilket sätt i så fall? ". Detta är en intressant fråga eftersom det inte är självklart att de markerar kodväxlingen till dialekt, eftersom de alla är införstådda i vi-koden (dialektkoden). Ingen behöver en förvarning om att det nu kommer att sägas något som de andra potentiellt inte förstår. Jag har gått igenom alla 509 stycken förekomster av dialekt och kategoriserat markeringen i 1.) ingen markering alls, 2.) markering med tvekan, 3.) markering med skratt, 4.) markering med paus, 5.) upprepning samt 6.) markering med snabbare tal.

5.1.2.1 Ingen markering alls

Den överlägset största kategorin i S2 är ställen då dialekten inte alls markeras. Av alla 509 förekomster av dialekt är 394 stycken omarkerade, alltså 77 %.

745 A: **he** e just **sån**de:

746 S: mm

747 A: som ja sku va så rädd fö (ohb.)

748 S: ja (.) **he** e no jobbit **ti** bo me **na:n** som man int veddu

749 riktigt

750 C: ja **he** e no **he**

751 S: klaffa: me

752 C: mm

753 (2,0)

754 C: ja kan no **tänk** mej **he**

755 A: **hede:** e ju en farlit

756 S: mm

757 A: **he** e ju **som** en brandrisk

Transkription 8.

I detta exempel ser vi många fall där dialekten inte alls markeras. Deltagarna pratar om att det inte alls är roligt att bo tillsammans med någon som man inte känner. Alla dialektala ord i detta utdrag är omarkerade, eftersom det varken förekommer pauser, tveksamhetsmarkörer, snabbare tal i samband med dialektordet, eller något annat som på något sätt skulle uppmärksamma kodväxlingen till dialekt.

5.1.2.2 Markering med skratt

Kodväxlingen markeras med skratt 31 gånger i det andra samtalet, vilket är det vanligaste sättet att markera kodväxling i S2. Oftast förekommer skratt och dialekt i samma andetag om det handlar om att någon verkligen skämtar om något.

911 C: ((skrattar))

912 S: exakt (.) Matti Peltonen ha - ja e hans lärling så

913 att ((skrattar))

914 C: ja sku kunna ta mer handels-handelsrätt (.) måst no

915 ta nån kurs här ännu kanske me Matti Peltonen

916 A: mm

917 S: *man sku **bo** fa **ti:d** å ba: **hö:r** på **an na:ngang** så de

918 som **ondehållning***

919 C: ((skrattar))

Transkription 9.

I denna sekvens förekommer det väldigt mycket skratt, det syns på rad 911, 913 och 917-919. Deltagarna pratar om sin lärare, Matti Peltonen, som de tycker är rolig. När Sebastian på rad 917 säger *bo* (borde), *ti:d* (dit), *hö:r* (höra), *an* (honom), *na:ngang* (någon gång) och *ondehållning* (underhållning) blir orden markerade av att han säger det med skratt i rösten, och att det förekommer skratt både före och efter. Att kodväxlingen kommer fram just i stunder då de skrattar, hänger förmodligen ihop med att skratt också är ett tecken på ett avslappnat samtal. De är bekväma med varandra, och då kommer också dialekten fram.

5.1.2.3 Markering med tvekan

Precis som i det första samtalet förekommer det markering med tveksamhetsmarkörer. Tvekan syns i till exempel det att personen inte riktigt vet vad hen vill säga, eller att hen avbryter sig själv.

Ett exempel på osäkerhet finns i det här utdraget:

808 A: ja tror vår mikrokupa ha **lämna** hos er ((till Casper))

809 (1,0)

810 A: fö att vi har ingen (.) å den hadde en mikrokupa då

811 vi fick den

812 C: du få komma å kolla

813 A: ja (.) om ni har två så e ena vår

814 C: vi måst- vi måst **kik**

815 A: jå

Transkription 10.

Här talar Alma om att hon tror att hennes och hennes mans mikrokupa har blivit kvar hos Casper. Först säger Casper, på rad 812, att hon får komma och kolla om den finns

hos honom, men plötsligt på rad 814 blir han osäker. Han börjar säga *vi måst*, men avbryter sig mitt i meningen. Sen försöker han på nytt och får då fram vad han vill ha sagt – på dialekt. Här markeras alltså *kik* (kika) av den tvekan som Casper visar i samma tur.

Ett annat exempel på tvekan tar sig uttryck i ett avbrott:

- 613 C: man kan ju säkert **köp sakren tär**
614 A: nå jå men int sku man **som vila köp** massor fö då få
615 man **som** int hem allting heller
616 C: du kan **skänk** dem ti nå: **heim**-hemlösa (.) men som typ
617 nå lakan int behöver man nu köpa lakan kanske
618 S: nä:

Transkription 11.

Här pratar deltagarna om hur man ska göra med packningen inför ett utbyte. Casper föreslår att man kan köpa saker där, och Alma svarar att hon inte skulle vilja köpa så mycket där eftersom man då inte får hem allting sen. Det som är intressant i detta utdrag är det som händer på rad 616 då Casper börjar säga *heimlösa* men avbyter sig själv mitt i ordet och säger det icke-dialektala *hemlösa* istället. Ordet är inte bara markerat av tvekan, utan också av den paus som följer.

5.1.2.4 Markering med paus

Också i det andra samtalet är det mycket vanligt att det förekommer ett eller flera dialektord just före eller efter en kort paus. Kodväxlingen markeras 26 gånger med hjälp av en paus, vilket utgör 5,1 % av alla dialektala ord.

- 557 C: men ja ha lite så hä fundera att (.) beroende på hu
558 mycke pengar ja har å va ja nu träffar fö schack dä
559 men att (.) man **sko kuna lämn** (.) över jul

560 A: mm

Transkription 12.

Här pratar Casper om vad han tänker göra efter sitt utbyte i Sydkorea. De tre dialektala orden *sko* (skulle, eller på standardiserat finlandssvenskt talspråk *sku*), *kuna* (kunna) och *lämn* (bli kvar) är inringade av pauser, en före och en precis efter. Frågan är ändå om det bara är en slump att pausen är just där, eftersom man förr eller senare ändå måste ta en paus när man pratar. Följande utdrag visar också på samma sak:

305 A: ja hoppa ju av en av dom där kursena fö att de va **som**

306 fö **myki** (.) [ja **hadd** ju finance å så **hadd** ja di hä

307 två

308 C: [åhå

Transkription 13.

Pausen efter *myki* (mycket) är på ett sätt nödvändig i denna tur, eftersom den på ett sätt symboliserar en skriftlig punkt. Trots detta har jag ändå valt att räkna med detta fall, eftersom min metod som sagt utgår från att allting kan ha betydelse (Norrby 2004: 33–34).

5.1.2.5 Upprepning

Upprepning förekommer också i samband med kodväxling i det andra samtalet. Totalt förekommer det 18 gånger upprepningar i materialet, vilket utgör 3,5 % av alla dialektala ord. Det första exemplet på upprepning är väldigt typiskt:

899 S: man ska no bli företagare så man få **fifel**

900 C: **fifel** lite

901 S: ((skrattar))

Transkription 14.

662 få hälla åt er (.) er två först
663 (1,0)
664 C: ja drack no **fyri** ja kom så ja ja **behöv** int så
665 **kålkått**
666 S: "**kålkått**"

Transkription 16.

Casper frågar först om någon vill ha mera kaffe. Lite senare säger han att han drack kaffe *fyri* (före) och att han därför inte behöver så *kålkått* (mycket). Efter att han sagt det upprepar Sebastian det, och säger det som om han skulle smaka på ordet. Jag tolkar det som att han säger det i förundran, som om det vore ett obekant ord för honom.

Förmodligen hänger det ihop med att *kålkått* inte används i Essedialekten (enligt FO används ordet endast i Karleby och Nedervetil).

5.1.2.6 Markering med snabbare tal

I samtalet förekommer även flera dialektala ord som blir markerade av att personen talar fortare.

723 S: ja **tänkt-** ja sa int **na:** ti **an** fö ja tänkt att no måst
724 **an** ju börja **fata** att ta bort **hede:** snart
725 (1,0)
726 S: men så va e- så fö han laga ju mat i ugnen nästan
727 **varinda** da å han e ju kock (.) >**ho** kan man va kock om
728 man ha **såde:** skit hygien< (.) nåja hu som helst
729 A: ((fnissar))

Transkription 17.

Här är det Sebastian som är mitt i en lång berättelse om hur en inneboende hos honom smälte mikrokupan när de bodde ihop. På rad 727 och 728 säger han *ho* (hur) *kan man va kock om man ha såde:* (sådär) *skit hygien* som markeras med att han talar med

snabbare tal (vilket > och < visar). Allt han säger i den meningen låter som man i skriftspråk skulle kalla parentes, alltså bara en inskjuten kommentar. Det visar också *nåja hur som helst*, vilket här fungerar som markör att återgå till den egentliga berättelsen. I denna sekvens är Sebastian riktigt uppe i varv och dessutom mitt i berättelsen, och det är förmodligen därför han talar så mycket dialekt och dessutom snabbt. Här igen skulle man kunna säga att det kanske snarare är situationen som framkallar dialekten framom dialekten i sig, men som tidigare är jag trogen Norrbys (2004: 33–34) metod som baserar sig på att ingenting får utelämnas.

5.2 I vilka situationer talar deltagarna dialekt?

I det här underkapitlet kommer jag att besvara forskningsfrågan *I vilka situationer talar deltagarna dialekt?* För att ta reda på det har jag delat in samtalet i olika topiker (samtalsämnen), som de pratar om. När någon i diskussionen infört ett nytt samtalsämne som är mera än bara ett inskott i diskussionen, har det fått markera början på en ny topik, och avslutet på den föregående. Eftersom topikerna är av olika längd, har jag valt att dela in dem i långa och korta, för att lättare kunna jämföra dem. Det är ju självklart att en topik som är flera minuter lång kommer att innehålla flera dialektala drag än en topik som är över på några sekunder, och därför har jag valt att analysera dem skilt för sig. För att topiken ska kunna klassas som kort har jag valt att ha 32 rader (en sida) som övre gräns i det transkriberade materialet. För att topiken ska kunna klassas som lång är den över en sida (32 rader) lång.

I mitt material finns det inte något enhetligt mönster som bestämmer varför en topik innehåller mera dialekt än någon annan. Ibland talar informanterna om något som man tycker skulle ligga dem nära hjärtat (och därmed dialekten), som t.ex. sommarplaner och vilka vänner som ska gifta sig under sommaren (topik 24 i S2), men ändå förekommer det jämförelsevis få dialektala ord. Andra gånger talar de om sina kommande utbyten i Portugal, Köpenhamn och Sydkorea (som är väldigt långt borta och abstrakta) och ändå talar de hur mycket dialekt som helst. Detta har gjort analysen svår. Det finns ändå vissa korrelationer, men inga som sträcker sig över hela materialet. Jag kommer i det följande att analysera de olika samtalen skilt för sig.

5.2.1 I Vilka situationer talar deltagarna dialekt i S1?

I det första samtalet har jag identifierat 26 stycken olika topiker. Efter en indelning i lång och kort, har jag totalt 16 stycken korta topiker, och 10 stycken långa i det första samtalet.

Jag har sammanfattat samtalsämnen till några få ord som är som ett övergripande begrepp för det de talar om. Ibland har jag skrivit att topiken är ett så kallat situationsrelaterat yttrande och med det menar jag att deltagarna kommenterar någonting som finns eller händer i rummet, här och nu (se Londen 1993:72). T.ex. i topik 4 kommenterar Jens om glöggen alls blivit klar och stiger därmed upp för att ta en titt på den. Sedan följer en kort diskussion kring hur länge man ska koka glöggen.

Samtalsämnen är väldigt spridda eftersom de talar om allt från att åka skridsko till kyrkbänkar. Mot slutet av samtalet (från topik 15 och framåt) börjar deltagarna spela kortspelet pidro, och då förändras också dynamiken. Här är det nästan som om spelet skulle vara det huvudsakliga samtalsämnet, som de bara från och till avviker från. De kommer alltid tillbaka till att kommentera spelet på något sätt. Turerna blir också mycket kortare mot slutet, förmodligen eftersom man oftast inte hinner spela och ha långa diskussioner samtidigt eftersom något i spelet gör att man måste eller vill reagera på det. I det följande kommer jag att analysera de olika topikerna enligt de olika längdkategorierna.

5.2.1.1 De korta topikerna

De korta topikerna är sexton stycken till antalet i S1, och är alltså korta eftersom de alla är en sida lång (32 rader) eller kortare i det transkriberade materialet. I det inspelade materialet är de allt från några få sekunder långa till en halv minut. Det är alltså fråga om topikerna 3, 4, 8, 13, 14 och 16–26. För att göra det mera överskådligt har jag gjort en tabell med endast dessa topiker.

Topik	Samtalsämne	Längd	Antal dialektförekomster
Topik 3	Situationsrelaterat yttrande: Knarr	Kort	0
Topik 4	Situationsrelaterat yttrande: Glögg	Kort	0
Topik 8	Situationsrelaterat yttrande: Glitterfest	Kort	2
Topik 13	Situationsrelaterade kommentarer	Kort	3
Topik 14	Vem som kommer ut ur armén idag	Kort	3
Topik 16	Spelet	Kort	3
Topik 18	Spelet	Kort	0
Topik 19	Bridge (kortspelet)	Kort	0
Topik 20	Spelet	Kort	0
Topik 21	Situationsrelaterat yttrande: chattmeddelandet	Kort	0
Topik 22	Situationsrelaterat yttrande: Bullar	Kort	0
Topik 23	Om de köpt alla julklappar	Kort	1
Topik 24	Spelet	Kort	0
Topik 25	Alma åker till New York över julen	Kort	1

Tabell 1.

Det som är uppenbart i Tabell 1 är att det förekommer väldigt få dialektala ord i de korta topikerna, om ens några alls. I och med att alla dessa topiker är korta, kan man konstatera att deltagarna alltså inte känner ett behov av att kodväxla till dialekt då de bara för en mycket kort stund byter samtalsämne. Det kan ju hända att de så att säga

inte hinner börja prata dialekt, eftersom samtalsämnet fort byter och man börjar prata om något annat.

Många av dessa topiker är situationsrelaterade yttranden. När man kommenterar något i sin omgivning är det eventuellt fråga om en slags pausfyllnad. Man talar om det som blicken faller på medan man eventuellt funderar ut ett mera innehållsrikt samtalsämne. Ett exempel på ett situationsrelaterat yttrande som innehåller dialekt är denna:

421 J: vet nån historien bakom glitterfest ((pekar)) å vaffö
422 stå: de på vessan?
423 C: [hon hade-
424 A: [de hade glitterfest här
425 C: Hanna fyllde (.) i
425 J: ja men ja men
426 C: va de nittonde november
427 J: ja
428 C: som hon hade festen
429 J: ja de e sant de
430 S: mm
431 A: de va glitter fest ((vänd till Jens))
432 C: hälften av oss va i Pampas då de va just de där
433 farsdags[veckoslute
434 A: [de va farsda då
435 C: så de här många stack upp ti Österbotten då just då
436 J: ja just de (1,5) så glitterfesten hadde int specifikt
437 å göra me vessan
438 S: [((skrattar))
439 A: [nja no e de ju- (ohb.)
440 S: vem vet
441 J: ((fnissar))ja
442 (1,0)
443 S: ja fick va me å **bestäm** tema **he** va mellan råsa å
444 glitter
445 ((Alma och Jens skrattar))

446 C: ja rösta no på bådeock (.) kombination hej
447 ((fnissar))

Topik 8.

I denna topik frågar Jens varför det står "glitterfest" skrivet på toalettdörren, vilket ger upphov till en diskussion om en fest som jag hade. I denna topik finns det endast två dialektord, *bestäm* (istället för bestämma) och *he* (de), båda uttalade av Sebastian. Här anser jag att dialekten inte egentligen är så avgörande för samtalet, med tanke på att det endast förekommer två dialektord under hela denna sekvens. När jag analyserar de andra topikerna som också är situationsrelaterade yttranden är mönstret det samma. Det är kanske mera slump än något annat att dessa topiker innehåller dialekt.

Bland de korta topikerna pratar deltagarna också om det pågående kortspelet. I tre av dem (Topik 18, 20 och 24) förekommer det inga dialektala ord överhuvudtaget, undantaget är topik 16 som innehåller tre dialektala ord (räkneordet *tri* (tre) sägs en gång och upprepas två gånger, se transkription 7 s.29). Också här verkar det vara mer undantag än regel att det förekommer dialekt.

Det som de övriga topikerna (14, 23 och 25) har gemensamt (med undantag av topik 19) är att de alla handlar om olika personer. Topik 14 handlar om tre olika personer som Sebastian, Casper och Alma alla känner som på inspelningsdagen var färdiga med sin militärtjänstgöring, topik 23 handlar om julklappsuppköp och om hur Sebastian och hans flickvän har gjort, och topik 25 handlar om hur Alma och hennes man kommer att åka till New York över julen. Undantaget är topik 19, som handlar om att Alma plötsligt säger "hur spelar man bridge?", men som dör ut efter några sekunder eftersom det pågående spelet distraherar dem. Topiken är alltså för kort för att hinna innehålla några dialektala ord, eftersom samtalsämnet aldrig kommer igång.

5.2.1.2 De långa topikerna

De långa topikerna i S1 är tio stycken till antalet, och kännetecknas alltså av att de är över en sida långa i det transkriberade materialet (32 rader). Också här har jag gjort en tabell för att lättare kunna analysera de topiker som är i samma längdkategori.

Topik	Samtalsämne	Längd	Antal dialektförekomster
Topik 1	Att skriva tentamen, studier överlag	Lång	4
Topik 2	Utbyteselevers upplevelser av att åka skridsko, att åka skridsko överlag	Lång	4
Topik 5	Studera hemma och att bli distraherad	Lång	10
Topik 6	En lunchrestaurang för studerande	Lång	6
Topik 7	Prokrastinering, städning	Lång	16
Topik 9	Situationsrelaterade yttranden	Lång	3
Topik 10	Julkonserter de varit på	Lång	4
Topik 11	Kyrkor i Helsingfors; kyrkbänkar/-stolar	Lång	11
Topik 12	Starwars	Lång	8
Topik 15	Spelkorten, spelpartner	Lång	6

Tabell 2.

I Tabell 2 ser vi att det är i de långa topikerna som det förekommer mera dialekt. Det är som sagt kanske inte så märkligt i och med att de helt enkelt är längre, vilket ger utrymme för fler ord överlag. Vissa av topikerna innehåller väldigt få dialektala ord, t.ex. topik 1, 2, 9 och 10. En av dem, topik 9, är ett situationsrelaterat yttrande, vilket vi redan i förra kapitlet såg att verkar höra samman med få dialektord. Topik 1 och 2 handlar båda om något fenomen på ett väldigt allmänt plan, någonting som kanske är lite mera abstrakt än konkret, och det är kanske därför de innehåller så få dialektala ord.

De som är allra intressantast bland dessa topiker är de som innehåller flest dialektala markörer. Varför innehåller topik 5, 7 och 11 tio eller flera dialektord? Orsaken till att topik 11 innehåller så många dialektala ord är för att samtalsämnet är så långt att de hinner säga ett och annat. Men i både topik 5 och 7 finns det två gemensamma nämnare. I båda topikerna är det Sebastian som står för de allra flesta dialektala orden. Det tycks också genomgående vara så i hela samtalet, att det är Sebastian som talar mest dialekt av deltagarna. Den andra gemensamma nämnaren är att det förekommer många dialektala ord nära inpå varandra när någon berättar en historia (som gärna är lite lustig). Det kan handla om att man så att säga kommer upp i varv när man är mitt uppe i berättelsen och att dialekten därför lyser igenom tydligare. Detta utdrag ur topik 7 belyser detta tydligt:

295 J: mm
296 S: ja (.) ja å Si- vi ha båda nu ja å Simon att (.) vi
297 **sparar** på de hä städande å så **lesär** vi nu å så **städar**
298 vi före vi far hem **såde:** grundlit julstädnings
299 J: mm
300 S: *men de e kaos nu*(.) Simon ha en **schampoflasko**
301 som ha läckt i duschen *så **he** ha runni upp efter som
302 **kakle** ända ner ti
303 ((Alla skrattar))
304 S: de e sånde: **torka** schampo
305 ((Alla skrattar))
306 S: de kommer lite till hela tiden men ja ha int orka ta
307 bort de så

Topik 7 (utdrag).

Detta exempel har förekommit tidigare (transkription 2 s.24), eftersom det är ett bra exempel på kodväxling som markeras med skratt. I det här fallet ser vi mer på det innehållsliga, alltså att Sebastian är mitt uppe i att berätta om hur han och hans rumskamrat har gjort med julstädningen. Här förekommer det väldigt många dialektala ord nära inpå varandra, hela sju stycken på bara några sekunder.

5.2.2 I vilka situationer talar deltagarna dialekt i S2?

Precis som i det första samtalet har jag delat in S2 i olika topiker för att lättare kunna analysera och jämföra dialektförekomsterna. I detta samtal förekommer det 29 olika topiker. Informanterna pratar bland annat om studier, kommande utbyten, om att skaffa en ny telefon och studentskrivningarna i gymnasiet.

5.2.2.1 De korta topikerna

I det andra samtalet finns det tolv korta topiker, som alltså är under en sida lång i det transkriberade materialet. Följande tabell ger en översikt över dessa.

Topik	Samtalsämne	Längd	Antal dialektförekomster
Topik 5	De kommer inte att se varandra på ett år	Kort	12
Topik 6	Portugal, dit Sebastian ska åka på utbyte	Kort	11
Topik 7	Sebastians motiveringar för varför han valde Portugal	Kort	19
Topik 10	En rolig lärare	Kort	3
Topik 12	En kompis studietid	Kort	9
Topik 14	Vilka andra ställen Sebastian funderat på att åka på utbyte till	Kort	9
Topik 17	Situationsrelaterat yttrande:	Kort	17

	kaffekannan som är trasig		
Topik 19	Situationsrelaterat yttranden: bullarna	Kort	2
Topik 20	Kutym om man bor med någon (fortsättning på Sebastians rumskompis)	Kort	34
Topik 23	En rolig lärare	Kort	10
Topik 28	Kompis (Victoriakvarteret)	Kort	1
Topik 29	Studentskrivningarna	Kort	3

Tabell 3.

I dessa korta topiker finns det allt mellan endast en dialektmarkör och 34 stycken, och därför är variationen med andra ord stor. Eftersom det är mest intressant att se var och varför de talar mest dialekt, kommer jag att fokusera på de topiker som har flest dialektmarkörer.

Den topik som innehåller flest dialektmarkörer är topik 20 som handlar om jobbiga upplevelser av rumskompisar.

- 781 S: ja (.) Så **he** e no skönt **ti** bo me (.) Simon
- 782 C: mm (.) ja men **he** e no int rikti värt **ti vänt** på att
- 783 **na:n** ska göra **na:nting** (.) man tycker de sku **räck** men
- 784 behövs göras
- 785 A: ja
- 786 C: men ja ha gjort så **mång** gånger att man sku **tyck** att de e
- 787 sku va din tur å (.) ja ha no håxa de också att om man
- 788 försöker **vänt** (.) så e **he** no ba: att
- 789 S: nä men just [**hede:** e **som** så paha
- 790 C: [de sista- (.) jå

791 S: [no om man sku
792 A: [**hede:** e ju **som** så allvarligt
793 C: jä
794 S: no **bruk** ja kunna **disk** saker åt **an** veddu om **an** lämnar
795 fram saker så kan ja no disk **e** (.) men **hede:** e ju no
796 **som äntå som** att okej du ha nu laga sönder de hä **kåpå**
797 du kan no **som köp** ny å städa bort **bakett**[veddu
798 C: [jä **he** e no **myki**
799 värre
800 A: mm
801 S: int ha **an** ju köpt ny å int kommer han att kn- säkert ti
802 göra **he** heller
803 C: mm
804 S: så att (.) ja
805 (2,0)
806 C: säg åt **an** att han måst köp förrän han far
807 S: mm (.) ja vet
808 (2,0)

Topik 20.

I denna topik finns det 34 dialektmarkörer, och det är främst Casper och Sebastian som står för dem. I topiken före denna (19) talar de bara kort om någon vill ha mera bullar, men i topiken före den (18) har detta samtalsämne först introducerats. Topik 18 (som är en lång topik) råkar också vara den topik med de allra flesta dialektmarkörerna i hela materialet. I och med att topik 20 fortsätter på samma ämne är det kanske inte så konstigt att det också här finns med många dialektmarkörer.

Topik 20 är väldigt negativt inriktad. Sebastian talar om hur det är skönt att bo med Simon, efter att tidigare ha bott med en jobbig rumskamrat som förstörde mikrokupan utan att köpa en ny. Också Casper visar en slags bitterhet då han talar om hur det kan vara jobbigt att vänta på att en rumskompis ska göra något som hen själv borde förstå att göra. De uttrycker med andra ord negativa åsikter. Intressant är att alla de topiker

ändå rikligt med dialektförekomster. Också topik 17, som innehåller tredje mest dialekt (17 st.), är negativt inställd, eftersom den handlar om att Alma av misstag förstört kaffekannen och att det nu finns en stor spricka i den. Även topik 5, som innehåller 12 dialektord, är negativt laddad eftersom Sebastian säger att han inte kommer att se varken Alma eller Casper under hela nästa år eftersom de är på utbyte i olika turer. Så med andra ord så talar deltagarna mera dialekt om diskussionen är negativt inriktad.

5.2.2.2 De långa topikerna

I det andra samtalet finns det totalt 17 långa topik, som alltså är över en sida långa i det transkriberade materialet. Följande tabell ger en översikt över dem.

Topik	Samtalsämne	Längd	Antal dialektförekomster
Topik 1	Studielängd	Lång	30
Topik 2	Att kombinera studier och jobb	Lång	41
Topik 3	Studiestödsreformen och hur man ska klara sig ekonomiskt	Lång	11
Topik 4	Var Casper ska bo efter sitt utbyte	Lång	14
Topik 8	En svår kurs och ett svårt huvudämne	Lång	21
Topik 9	En bra kurs	Lång	6
Topik 11	Studietakt	Lång	4
Topik 13	Praktik	Lång	11
Topik 15	Caspers utbyte i Sydkorea och hemresan	Lång	28
Topik 16	Praktiska frågor kring utbytet	Lång	31

710 S: så vi hadde en mikrokåpa **ter** å så **smälta an** fö han la på
711 ugnen **tå e** va i (.) å int e de nå me **he** (.) Simon ha
712 smälta *två **styckna** å ja ha **smälta ein*** ((skrattar))
713 A: ((skrattar))
714 S: *så de fo vår fjärde kupa dehä: nu* (.) men han **städa** int
715 bort **he na:** utan han lämna **hede kupå tär** (.) han to ba:
716 bort **hede:** värsta plastgrejen å så va de **som** smält (.)
717 plast på hela gallre å nere på bottne i ugnen (.) å
718 sen fortsatte **an ti** använda ugnen **varinda** dag (.) efteråt
719 fast de va smält plast som vet du **skapa domde:nand** ångona
720 hela tiden

Topik 18 (utdrag).

I det här utdraget är Sebastian mitt uppe i att klaga på sin före detta rumskamrat. Här lägger man igen märke till negativiteten som finns närvarande i allt han säger, precis som det också var i de korta topikerna. Uttryck som *vem gör ens he (det)?!* och *värsta va no* tyder på negativitet. En annan anmärkningsvärd sak är att han är mitt uppe i sin utläggning om allt vad den jobbiga rumskamraten gjorde. Han berättar en berättelse, och ser man på videoinspelningen blir det ännu tydligare att han på ett sätt "håller show" och underhåller de andra. Han gestikulerar vilt för att illustrera vad han håller på att prata om, och ger inte heller de andra en chans att avbryta honom. Detta såg vi redan att det hänger ihop med riklig användning av dialekt i kap 5.1.2.3 i de långa topikerna i det första samtalet.

Topik 2 innehåller näst flest dialektala förekomster, 41 stycken, och handlar om att kombinera jobb och studier. Det är inte på samma sätt ett negativt inställt samtal, men det förekommer ändå stunder av negativitet.

83 C: ja e lite så här kluven ere ja (.) om man ska jobba eller
84 int alltså ja sko no **kuna** söka jobb då ja kommer från
85 **utbyti**
86 S: mm
87 A: jå ja ha å fundera på de

88 C: men ja- ja **kommer ti** skriva kandin å sen kanske ha **na:**
89 **korser** till ba: så ganska chill **tå** vår (.) samtidigt
90 känns de som **såde:** att -
91 S: ja int e de nån vits om man skriver kandin tycker ja (.)
92 **ti byri sök** jobb
93 A: mm
94 C: alltså ja kommer **ti skriv** kandin **tå**
95 S: mm
96 C: men sen e **he** ju **hede:** att (.) de känns så här lite att
97 **arbeit** hinner man **entå** (.) som att
98 A: mm
99 C: [att börjar man-
100 S: [kanske ti **hö:ste** **tå**
101 C: de kanske sku vara bättre ti **hö:stn** **tå** (.) att hu snabbt
102 **behöv** ja egentligen börja **arbeit**
103 S: mm
104 C: att no sku du va bra **ti** få dom pengana å erfarenheten (.)
105 men ti- på samma så (.) no verkade
106 S: mjåo
107 C: som att dom som jobbar no missar de mycke som (.) händä
108 på skolan (.) å live annars ju de ta: mycke tid ti de
109 där arbete å
110 S: ja
111 C: att hinner man då njuta av de här studietiden eller blir
112 de som att man jobbar hälften å andra hälften=
113 A: mm
114 C: =studerar så e man ganska slut resten av **ti:n**

Topik 2 (utdrag).

Här är det ingen som klagar eller talar illa om någon eller något, här handlar det om att Casper känner sig kluven inför frågan om han kan börja jobba vid sidan av studierna när han samtidigt ska skriva sin kandidatavhandling. Negativiteten syns i t.ex. det att på

raderna 91-92 avbryter Sebastian Casper och kommer med en motsatt åsikt, vilket skapar en viss spänning (det syns i bland annat den paus som Sebastian gör). På rad 94 känner Casper förmodligen att han vill förklara sig, och därför upprepar han sig. I resten av topiken (rad 96-114) talar Casper i negativa ordalag om att kombinera studier och jobb, och säger bland annat att man skulle missa så mycket och bara blir slutkörd. Här är kopplingen till det negativa inte lika tydlig som i de andra topikerna, men jag tycker ändå att man kan ana negativa tongångar.

Också topik 16 som innehåller många dialektmarkörer innehåller drag av negativitet eftersom de pratar om problem kring praktiska saker under utbytesperioden, t.ex. att man inte kan packa med så många saker som man skulle vilja eller behöva.

609 A: >alltså ja vet int<- hu ska man packa fö ett halvår
610 S: ((fnissar))
611 A: hu gör man?! ((fnissar))
612 S: mm
613 C: man kan ju säkert **köp sakren tär**
614 A: nå ja men int sku man **som vila köp** massor fö då få man
615 **som** int hem allting heller
616 C: du kan **skänk** dem ti nå: **heim**-hemlösa (.) men som typ nå
617 lakan int behöver man nu köpa lakan kanske
618 S: nä:
619 C: elä ta me lakan hemifrån heller de e no kanske onödit
620 S: ja ungefär IKEA [bara
621 C: [**sama** me [handduk å såndänt kanske man=
622 A: [ja de e sant ((till Sebastian))
623 C: =köp **he** där
624 (1,0)
625 S: ja
626 A: ja
627 S: ja tycker då när vi ska å **interrail** så ska ja **pack** (.) ti
628 handbagage bara fö tio **vikon** då nä man reser runt (.) **he**
629 e no ganska **utmanand**

Topik 16 (utdrag)

I denna topik syns negativiteten t.ex. i den frustration som Alma uttrycker på rad 611 då hon säger *hu gör man?!*, och då hon säger *nå ja men int sku man som vila köp massor fö då få man som int hem allting heller*. Också Sebastians kommentar på rad 627 är negativt inriktad eftersom, t.ex. eftersom han säger att det är *ganska utmanand* (ganska utmanande).

Även topik 1, som innehåller 31 dialektala ord, är negativt laddad eftersom deltagarna pratar om att Casper eventuellt har förbrukat alla sina mellanår. Därmed tycker jag att man gott kan säga att negativitet och dialekt även bland de långa topikerna korrelerar.

5.3 I vilketdera samtal förekommer det mera dialekt?

För att kunna besvara forskningsfrågan ”I vilket samtal förekommer det mera dialekt?” har jag även behövt ta reda på hur många ord samtalen totalt består av. S1 innehåller totalt 5298 antal ord, varav endast 85 stycken är dialekt. Det betyder att dialekten endast utgör 1,6 % av alla ord. S2, däremot, innehåller totalt 6354 ord. Sammanlagt finns det 509 dialektala ord i S2, vilket utgör 8,0 % av hela materialet. Följande tabell sammanfattar detta:

	Samtal 1	Samtal 2
Antal ord	5298	6354
Antal förekomster av dialekt	85	509
Procentuell förekomst av dialekt	1,6 %	8,0 %

Tabell 5.

Därmed kan jag alltså konstatera att S1 innehåller betydligt färre dialektala ord än S2. Skillnaden i antalet dialektala ord är 424, och procentuellt är skillnaden 6,4 procentenheter. Detta kan förklaras av att Jens, som ju inte är bidialektal, är en av

deltagarna i S1, men inte i S2. Hans närvaro tycks ha en stor inverkan på hur mycket de andra talar dialekt.

6. Sammanfattning och diskussion

Mitt syfte med den här undersökningen har varit att titta på vad som språkligt sker i mötet mellan dialekttalare och en icke-dialekttalare, samt i diskussioner i den icke-dialekttalandes frånvaro. I detta kapitel diskuterar jag och analyserar mera ingående de resultat som denna undersökning visat. Jag kommer att lyfta fram de viktigaste resultaten och försöka sammanfatta det jag gjort, genom att gå igenom de tre olika forskningsfrågorna i tur och ordning.

Den första forskningsfrågan lydde:

1. På vilket sätt markeras (eller markeras inte) dialekten i samtalet med en icke-dialekttalande person närvarande? Markeras kodväxlingen alls i det andra samtalet? På vilket sätt i så fall?

I det första samtalet markeras kodväxlingen med tvekan, skratt, pauser, upprepning eller inte alls. I det andra samtalet markeras kodväxlingen på samma sätt, förutom att den också markeras genom att de talar fortare än vanligt. Detta har jag sammanfattat i nedanstående tabell:

Markering	Förekomster (st.) S1	Förekomster (st.) S2	Procentuell del av alla dialektala ord i S1	Procentuell del av alla dialektala ord i S2
Ingen markering	62	394	73 %	78 %
Skratt	8	31	9 %	6 %
Tvekan	6	22	7 %	4 %
Paus	5	26	6 %	5 %
Upprepning	4	25	5 %	5 %
Snabbare tal	0	11	0 %	2 %
Totalt	85	509		

Tabell 6.

Den självklara skillnaden är att S2 innehåller ett sätt att markera kodväxlingen som inte alls förekommer i S1, snabbare tal. Det är på ett sätt ett tecken på bekvämlighet och självsäkerhet (man talar fort när man är bekväm och i sitt rätta element), och därför kanske det finns i S2 och inte i S1. I och med att Jens inte deltar i S2 är deltagarna fria att tala både fort och dialekt.

Det som också är intressant i resultatet är att kodväxlingen överlag markeras väldigt lite. I S1 är 73 % av orden och uttrycken inte alls markerade, och i S2 78 %. Skillnaden mellan dem ligger på 5 %. Det är förståeligt att det är S2 som har färre markeringar eftersom Jens är frånvarande. Men det är värt att notera att även S1 når upp till 73 % omarkerade ord och uttryck. En orsak kan vara att alla deltagare känner varandra bra och att de därför inte är lika måna om att markera kodväxlingen som man skulle med en främling. De vet alla att Jens vet att de talar dialekt, och därför är de mindre benägna att markera dialekten på något sätt. Det skulle vara intressant att se i vidare forskning om markeringen av kodväxlingen skulle vara procentuellt högre om alla samtalsdeltagare var främlingar.

Vi får ändå inte glömma att 27 % av orden och uttrycken i S1 trots allt är markerade (23 olika ställen) och att motsvarande siffra i S2 är 22 % (115 olika ställen). Det tyder på att deltagarna ändå i någon mån är villiga att signalera att de nu säger någonting som Jens potentiellt inte förstår. I och med att alla talar dialekt i S2, skulle det i princip vara möjligt för deltagarna att strunta i att överhuvudtaget markera kodväxlingen. Varför gör de det ändå? Jag tror att det dels handlar om att de i grunden talar olika dialekter (Karleby och Esse (som dessutom är på olika nivåer enligt Ivars (2015:22ff)) se kap 2.1) och att de därför är lite mer försiktiga, dels att de annars är vana att tala mera standardspråkligt när de umgås i Helsingfors.

I kapitel 5.2 gick jag över till att tala om samtalsämnena och hur de hänger ihop med hur mycket dialekt de talar. Jag svarade alltså på den andra forskningsfrågan som lydde:

2. I vilka situationer talar deltagarna dialekt?

Genom att dela in de olika topikerna enligt längd (eftersom de annars inte är jämförbara) fann jag att de korta topikerna i S1 innehöll väldigt få dialektala ord, och att

det kanske snarare var slump än något annat om de innehöll dialekt. Det hänger förmodligen ihop med att ett kort samtalsämne aldrig hinner komma igång på allvar, samt att flera av de korta topikerna ofta var situationsrelaterade yttranden. Där det ändå förekom dialekt hängde det ofta ihop med att de talar om någon person. Eftersom detta inte alls förekommer i det övriga materialet kan detta också vara en slump.

De korta topikerna i S2 innehöll däremot mycket mer dialekt. Alla korta topiker som innehöll riklig förekomst av dialekt, visade sig också på ett eller annat sätt vara negativt inriktade. De klagar, de uttrycker missnöje, talar om misstag eller på något annat sätt uttrycker negativitet, och då blir genast dialektfrekvensen högre. Man skulle kunna tycka att *negativitet* är ett lite för starkt ord för att sammanfatta det som informanterna i dessa topiker uttrycker. Jag räknade ändå med att allting som har negativ klang, eller som inte kan klassas som varken positiva eller neutrala yttranden, är negativt. Men varför tycks dialekten hänga ihop med det negativa? Handlar det om att man vill tala om negativa saker och livets svårare saker på det "modersmål", som ligger en närmast, i det här fallet dialekt? Dessa frågor kan inte min undersökning svara på, men den kan i alla fall visa på tendens till att dialekt och negativitet hänger ihop. Det skulle vara intressant med vidare forskning i detta ämne.

De långa topikerna i S1 och S2 visade att det ofta förekom mer dialekt om personen var mitt uppe i att berätta en (gärna lite rolig) historia. Man kommer upp i varv och glömmer kanske bort att man inte "ska" tala dialekt. De längsta och absolut dialekttätaste topikerna innehåller nästan alla berättelseelementet. De långa topikerna visade också på individuella skillnader mellan deltagarna. Oftast var det Sebastian som kodväxlade till dialekt, och när han gör det verkar Alma och Casper också hänga på. De långa topikerna i S2 visade också ett samband mellan dialekt och negativitet.

Så i vilka situationer talar alltså deltagarna dialekt? Mitt material visar att deltagarna talade mer dialekt i de längre topikerna, samt ofta om någon uttryckte negativa känslor eller åsikter eller då någon är mitt uppe i att berätta en berättelse.

Det fanns alltså inte något tydligt mönster för när deltagarna talar dialekt, i alla fall inget som sträckte sig över hela materialet. Man skulle ha kunnat tro att ämnen som på något

sätt är mera personliga eller förknippade med Österbotten, skulle ge upphov till mera dialekt, men så var alltså inte fallet. Här uppstår frågan om hur mycket inspelningssammanhången påverkar resultatet. Skulle samtalet ha spelats in hemma hos någon av informanterna i Österbotten, skulle resultatet ha kunnat bli ett annat.

Den tredje och sista forskningsfrågan som jag behandlat i denna undersökning lydde:

3. I vilkettera samtal förekommer det mera dialekt?

Svaret på frågan är väldigt enkelt: i det andra samtalet, där Jens inte är närvarande. I S1 förekom det endast 85 dialektala ord, medan S2 innehöll inte mer än 509 stycken. Procentuellt betyder det att endast 1,6 % av alla ord i S1 var dialekt, medan motsvarande siffra i S2 var 8,0 %. Detta visar att Jens närvaro faktiskt verkar ha en skillnad och att deltagarna verkar vara mer sparsamma med dialekten när han är närvarande. Förmodligen handlar det främst om att visa hänsyn till Jens, eftersom han eventuellt annars inte skulle förstå. Det kunde vara intressant att ytterligare forska i detta, t.ex. genom att ha flera olika samtal eller andra dialekter i fokus, och därmed få ett vidare och mer representativt resultat.

Att tala innebär som sagt alltid att fatta beslut, och i det här fallet valde deltagarna att delvis anpassa sin dialekt efter de andra deltagarna. De valde att tala dialekt, men i lite mindre omfattning än de annars skulle göra.

Litteraturlista

Auer, P. (1998). *Introduction: Bilingual conversation revisited. I: Code-switching in conversation*. Auer, Peter (red.). Routledge. London & New York.

FO, se *Ordbok över Finlands svenska folkmål*

Gardner-Chloros, P. (2009). *Code-switching*. Cambridge; New York: Cambridge University Press

- Gumperz, J. J. (1982). *Discourse strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Harling-Kranck, G., & Mara, J. (1998). *Från Pyttis till Nedervetil: Tjugonio prov på dialekter i Nyland, Åboland, Åland och Österbotten*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Henricson, S. (2013). *Svenskan i finsk miljö. En analys av interaktion, grammatik och flerspråkighet i samtal på s.k. svenska språköar i Finland*. Helsingfors: Finska, finskugriska och nordiska institutionen vid Helsingfors universitet
- Huhtamäki, M. (2015). *En Fråga Om Prosodi?: Prosodiska drag hos frågor i Helsingforssvenska samtal*. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Hällström-Reijonen, C. a. (2012). *Finlandismer och språkvård från 1800-talet till i dag*. Helsingfors: Finska, finskugriska och nordiska institutionen vid Helsingfors universitet.
- Höckerstedt, L. (2010). *Svenskan på plats! Helsingforssvenskan visar vägen – födelse, liv och död*. Helsingfors: Söderströms.
- Ivars, A. (2015). *Dialekter och småstadsspråk*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Josephson, O. (2004). *Ju. Ifrågasatta självklarheter om svenskan, engelskan och alla andra språk i Sverige*. Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 91. Svenska Humanistiska Förbundets skriftserie, 117. Norstedts Akademiska Förlag.
- Kvarnström, S. (2014). *Vad kännetecknar Helsingforssvenskan? En studie av några helsingforsares uppfattningar om sitt eget språk*. I: Kosunen, R. & Lepistö, K. & Rossi, P. (red.) *Svenskan i Finland 14* s.127-135. Uleåborg: Oulun yliopisto.
- Lindström, J. (2008). *Tur och ordning. Introduktion till svensk samtalsgrammatik*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

- Loman, B. (1981). *De finlandssvenska dialekterna i forskning och funktion*. Åbo: Åbo Akademi.
- Londen, A-M. (1993). *Monika har en så vacker azalea. Om situationsrelaterade yttranden i vardagliga samtal*. I: Ivars, A-M. & Lehti-Eklund, H. & Lilius, P. & Londen, A-M. & Solstrand-Pipping, H. (red.) *Språk och social kontext*. Helsingfors: Helsingfors universitet
- Mutka, R., Andersson, L. & Hagström, B. (2011). *Dialektboken: Murrekirja*. Vasa: Karleby: HSS Media; Keski-Pohjanmaan kirjapaino.
- Nyholm, L. (1984). *Helsingforssvenska – Tre studier i talspråk*. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Norrby, C. (2004 & 2014). *Samtalsanalys: Så gör vi när vi pratar med varandra*. Både andra och tredje reviderade upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Ordbok över Finlands svenska folkmål I-IV*. Helsingfors: Forskningscentralen för de inhemska språken jämte Svenska litteratursällskapet i Finland (band IV). 1982, 1992, 2000, 2007
- Poplack, S. & Wheeler, S. & Westwood, S. (1987). *Distinguishing language contact phenomena: evidence from Finnish-English bilingualism*. I: Lilius, P. & Saari, M. *The Nordic Languages and Modern Linguistics 6, Proceedings of the Sixth International Conference of Nordic and General Linguistics in Helsinki, August 18-22*, s. 33-56. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Saari, M. (1975). *Talsvenska. En sociolingvistisk studie över syntaktiska drag i intervjusvar*. I: *Studier i nordisk filologi 60: 7-236. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 468*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

Saari, M. (1989). *Kodbyte och lån. I: Folkmålsstudier: meddelanden från Föreningen för nordisk filologi 32*. Andersson, E. & Hummelstedt, C. & Loman, B. & Rahkonen, M. & Saari, M. & Slotte, P. & Zilliacus, K. (red.). Åbo: Åbo Akademi

Sandström, C. (2010). *Genus i östra Nyland – från dialektutjämning till dialektmarkör*. Helsingfors: Finska, finskugriska och nordiska institutionen vid Helsingfors universitet.

Thelander, M. (1996): *Från dialekt till sociolekt. I: Moberg, L. & Westman, M. (red.), Svenskan i tusen år*. Stockholm: Nordstedts.

Wiik, B. (2002): *Studier i de österbottniska dialekternas fonologi och morfologi*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

Elektroniska källor

Institutet för språk och folkminnen 2017: Har alla svenskar en personlig dialekt? <http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/dialekter/fragor-och-svar-om-dialekter/faq/2013-10-21-har-alla-svenskar-en-egen-personlig-dialekt.html> (hämtad 20.4.2017 kl.20.29)

Ordbok över Finlands svenska folkmål I-IV. Forskningscentralen för de inhemska språken jämte Svenska litteratursällskapet i Finland <http://kaino.kotus.fi/fo/>

SAOL = Svenska Akademiens Ordlista över det svenska språket 14. <http://spraakdata.gu.se/saolhist/>

Svenska litteratursällskapet i Finland: *Spara det finlandssvenska talet (2005-2008)* <http://www.sls.fi/sv/spara-talet>

Bildkälla

Lindberg, M. Svenska litteratursällskapet i Finland. <http://kaino.kotus.fi/fo/?p=areamap> (hämtad 19.4.2017 kl.17:05)